

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

17. dubna 2018 *

„Nesplnění povinnosti státem – Životní prostředí – Směrnice 92/43/EHS – Ochrana přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin – Článek 6 odst. 1 a 3 – Článek 12 odst. 1 – Směrnice 2009/147/ES – Ochrana volně žijících ptáků – Články 4 a 5 – Lokalita Natura 2000 „Puszcza Białowieska“ – Změna lesního hospodářského plánu – Zvýšení objemu těžby dřeva – Plán nebo projekt, který není přímo nezbytný k péči o lokalitu a může mít na tuto lokalitu významný vliv – Odpovídající posouzení vlivů na lokalitu – Nepříznivý účinek na celistvost lokality – Účinné provádění ochranných opatření – Účinky na místa rozmnožování a místa odpočinku chráněných druhů“

Ve věci C-441/17,

jejímž předmětem je žaloba pro nesplnění povinnosti na základě článku 258 SFEU, podaná dne 20. července 2017,

Evropská komise, zastoupená C. Hermesem, H. Krämerem, K. Herrmann a E. Kružíkovou, jako zmocněnci,

žalobkyně,

proti

Polské republice, zastoupené J. Szyszkem, ministrem životního prostředí, jakož i B. Majczynou a D. Krawczykem, jako zmocněnci, ve spolupráci s K. Tomaszewskim, expert,

žalované,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, A. Tizzano, místopředseda, M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. Malenovský a E. Levits, předsedové senátů, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos a E. Regan (zpravodaj), soudci,

generální advokát: Y. Bot,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 12. prosince 2017,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 20. února 2018,

vydává tento

* Jednací jazyk: polština.

Rozsudek

- 1 Svou žalobou se Evropská komise domáhá, aby Soudní dvůr určil, že Polská republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají:
  - z článku 6 odst. 3 směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Úř. věst. 1992, L 206, s. 7; Zvl. vyd. 15/02, s. 102), ve znění směrnice Rady 2013/17/EU ze dne 13. května 2013 (Úř. věst. 2013, L 158, s. 193) (dále jen „směrnice o stanovištích“), tím, že přijala přílohu k lesnímu hospodářskému plánu pro lesní oblast Białowieża, aniž se ujistila, že tato příloha nebude mít nepříznivý účinek na celistvost lokality významné pro Společenství (dále jen „LVS“) a zvláště chráněné oblasti (dále jen „ZCHO“) PLC200004 Puszcza Białowieška (dále jen „lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieška“);
  - z článku 6 odst. 1 směrnice o stanovištích a čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků (Úř. věst. 2010, L 20, s. 7), ve znění směrnice 2013/17 (dále jen „směrnice o ochraně ptáků“), tím, že nestanovila nezbytná ochranná opatření, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a druhů uvedených v příloze II směrnice o stanovištích, jakož i druhů ptáků uvedených v příloze I směrnice o ochraně ptáků a pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů neuvedených v této příloze, pro něž byla vyhlášena LVS a ZCHO tvořící lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieška;
  - z článku 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích, tím, že nezajistila přísnou ochranu saproxylických brouků, a to krasce (*Buprestis splendens*), lesáka rumělkového (*Cucujus cinnaberinus*), prahlece červenošitého (*Phryganophilus ruficollis*) a *Pytho kolwensis* uvedených v příloze IV této směrnice, když v lesní oblasti Białowieża nezakázala jejich úmyslné usmrcování či vyrušování a poškozování či ničení míst jejich rozmnožování, a
  - z článku 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků, tím, že nezajistila ochranu druhů ptáků uvedených v článku 1 této směrnice, zejména kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*), sýce rousného (*Aegolius funereus*), strakapouda bělohřbetého (*Dendrocopos leucotos*) a datlíka tříprstého (*Picoides tridactylus*), když nezajistila, aby tyto druhy nebyly v lesní oblasti Białowieża úmyslně usmrcovány či vyrušovány během rozmnožování a odchovu mláďat a aby jejich hnízda a vejce nebyla úmyslně ničena, poškozována nebo odstraňována.

I. Právní rámec

A. Směrnice o stanovištích

- 2 Článek 1 směrnice o stanovištích stanoví:

„Pro účely této směrnice se:

- a) ‚ochranou‘ rozumí všechna opatření, která jsou potřebná pro zachování nebo obnovu přírodních stanovišť a populací volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v příznivém stavu z hlediska jejich ochrany, jak stanoví definice v písmenech e) a i);

[...]

- c) ‚typem přírodních stanovišť v zájmu Společenství‘ rozumí typy přírodních stanovišť na území uvedeném v článku 2, které:
  - i) jsou ve svém přirozeném areálu rozšíření ohroženy vymizením,

- nebo
- ii) mají malý přirozený areál rozšíření v důsledku svého ústupu nebo již beztak omezeného výskytu,
- nebo
- iii) představují výjimečné příklady typických charakteristik jedné nebo více z následujících devíti biogeografických oblastí: alpínské, atlantské, černomořské, boreální, kontinentální, makaronéské, středomořské, panonské a stepní.

Takové typy stanovišť jsou nebo mohou být uvedeny v příloze I;

- d) „prioritními typy přírodních stanovišť“ rozumí typy přírodních stanovišť ohrožené vymizením, které se vyskytují na území uvedeném v článku 2 a za jejichž ochranu má Společenství zvláštní odpovědnost vzhledem k podílu jejich přirozeného areálu rozšíření na území uvedeném v článku 2; tyto prioritní typy přírodních stanovišť jsou v příloze I označeny hvězdičkou (*);
- e) „stavem přírodního stanoviště z hlediska ochrany“ rozumí souhrn vlivů, které působí na přírodní stanoviště a na jeho typické druhy, jež mohou ovlivnit jeho dlouhodobé přirozené rozšíření, strukturu a funkce, jakož i dlouhodobé přežívání jeho typických druhů na území uvedeném v článku 2.

Stav přírodního stanoviště z hlediska ochrany se považuje za „příznivý“, pokud:

- jeho přirozený areál rozšíření a plochy, které v rámci tohoto areálu pokrývá, jsou stabilní nebo se zvětšují a
- specifická struktura a funkce, které jsou nezbytné pro jeho dlouhodobé zachování, existují a budou pravděpodobně v dohledné době i nadále existovat a
- stav jeho typických druhů z hlediska ochrany je podle definice uvedené v písmenu i) příznivý;

[...]

- g) „druhy v zájmu Společenství“ rozumí druhy, které na území definovaném v článku 2 jsou:
- i) ohrožené [...] nebo
  - ii) zranitelné, tj. předpokládá se, že pravděpodobně budou v blízké budoucnosti přesunuty do kategorie ohrožených druhů, pokud na ně budou nadále působit ohrožující faktory,
  - iii) vzácné, tj. s málo početnými populacemi, které nejsou v současné době ohrožené nebo zranitelné, ale jsou v nebezpečí. Tyto druhy se vyskytují v prostorově omezených oblastech nebo jsou řídce rozptýleny v rozsáhlejších areálech, nebo
  - iv) endemické a vyžadují zvláštní pozornost z důvodů specifického charakteru jejich stanoviště a/nebo možného dopadu jejich využívání na jejich stav z hlediska ochrany.

Takové druhy jsou nebo mohou být uvedeny v příloze II a/nebo příloze IV nebo V;

- h) „prioritními druhy“ rozumí druhy uvedené v písm. g) bod[ě] i), za jejichž zachování má Společenství zvláštní odpovědnost vzhledem k podílu jejich přirozeného areálu rozšíření na území uvedeném v článku 2; tyto prioritní druhy jsou v příloze II označeny hvězdičkou (*);
- i) „stavem druhu z hlediska ochrany“ rozumí souhrn vlivů působících na příslušný druh, které mohou ovlivnit jeho dlouhodobé rozšíření a početnost jeho populací na území uvedeném v článku 2;

Stav druhu z hlediska ochrany bude považován za „příznivý“, jestliže:

- údaje o populační dynamice příslušného druhu naznačují, že se dlouhodobě udržuje jako životaschopný prvek svého přírodního stanoviště, a
- přirozený areál rozšíření druhu není a pravděpodobně nebude v dohledné budoucnosti omezen,
- existují a pravděpodobně budou v dohledné době i nadále existovat dostatečně velká stanoviště k dlouhodobému zachování jeho populací;

j) „lokalitou“ rozumí zeměpisně určené území, jehož plocha je jasně vymezena;

k) „[LVS]“ rozumí lokalita, která v biogeografické oblasti nebo oblastech, k nimž náleží, významně přispívá k udržení nebo obnově stavu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II z hlediska jejich ochrany a může též významně přispívat k soudržnosti sítě NATURA 2000 uvedené v článku 3 a/nebo významně přispívá k udržení biologické rozmanitosti příslušné biogeografické oblasti nebo oblastí;

U druhů živočichů vyskytujících se v rozsáhlých areálech budou lokality významné pro Společenství odpovídat místům v přirozeném areálu rozšíření těchto druhů, jež se vyznačují fyzikálními a biologickými faktory nezbytnými pro jejich život a rozmnožování;

l) „zvláštní oblastí ochrany“ rozumí [LVS] a vyhlášená členskými státy prostřednictvím právního, správního a/nebo smluvního aktu, u které jsou pro přírodní stanoviště a/nebo populace druhů, pro něž je lokalita určena, uplatněna ochranná opatření nezbytná k jejich zachování nebo obnově ve stavu z hlediska jejich ochrany příznivém;

[...]“

3 Článek 2 uvedené směrnice zní následovně:

„1. Cílem této směrnice je přispět k zajištění biologické rozmanitosti prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin na evropském území členských států, na které se vztahuje Smlouva.

2. Cílem opatření přijímaných na základě této směrnice je zachování nebo obnova příznivého stavu z hlediska ochrany u přírodních stanovišť, druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v zájmu Společenství.

[...]“

4 Článek 3 odst. 1 směrnice o stanovištích zní následovně:

„Pod názvem NATURA 2000 bude vytvořena spojitá evropská ekologická síť zvláštních oblastí ochrany. Tato síť složená z lokalit s přírodními stanovišti uvedenými v příloze I a stanovišti druhů uvedenými v příloze II umožní zachovat příslušné typy přírodních stanovišť a stanoviště druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit.

Síť NATURA 2000 zahrne i [ZCHO] označen[é] členskými státy podle směrnice [Rady] 79/409/EHS [ze dne 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků (Úř. věst. 1979, L 103, s. 1; Zvl. vyd. 15/01, s. 98)].“

5 Článek 4 směrnice o stanovištích stanoví:

„1. Na základě kritérií stanovených v příloze III (etapa 1) a na základě příslušných vědeckých informací navrhne každý členský stát seznam lokalit, v němž bude uvedeno, jaké typy přírodních stanovišť z přílohy I a jaké druhy z přílohy II, původní pro toto území, se na jednotlivých lokalitách vyskytují. U druhů živočichů, které obývají rozsáhlé oblasti, musí tyto lokality odpovídat místům v přirozeném areálu rozšíření těchto druhů s takovými fyzikálními nebo biologickými faktory, jež jsou nezbytné pro jejich život a rozmnožování. Pro vodní druhy obývající rozsáhlé oblasti se taková místa navrhnou jen tam, kde existují jasně vymezená území s přírodními a biologickými faktory nezbytnými pro život a rozmnožování těchto druhů. Kde je to vhodné, mohou členské státy navrhnout úpravu seznamu na základě výsledků sledování uvedeného v článku 11.

Seznam spolu s informacemi o každé lokalitě musí být do tří let po zveřejnění této směrnice předložen Komisi. Informace budou zahrnovat mapu lokality, její název, zeměpisnou polohu, rozlohu a údaje vyplývající z uplatnění kritérií vyjmenovaných v příloze III (etapa 1) v úpravě stanovené Komisí a v souladu s postupem podle článku 21.

2. Na základě kritérií stanovených v příloze III (etapa 2) a v rámci jak každé z devíti biogeografických oblastí uvedených v čl. 1 písm. c) bod[ě] iii), tak celého území uvedeného v čl. 2 odst. 1, vypracuje Komise po dohodě s každým členským státem návrh seznamu [LVS], které vybere ze seznamů členských států, na nichž se vyskytuje jeden nebo více prioritních typů přírodních stanovišť nebo prioritních druhů.

[...]

Seznam lokalit vybraných jako [LVS], na nichž se vyskytuje jeden nebo více typů prioritních přírodních stanovišť nebo prioritních druhů, přijme Komise postupem podle článku 21.

[...]

4. Jakmile je [LVS] přijata postupem podle odstavce 2, vyhlásí příslušný členský stát co nejdříve a nejpozději do šesti let tuto lokalitu jako zvláštní oblast ochrany a podle významu lokality stanoví priority pro uchování nebo obnovu příznivého stavu z hlediska ochrany u typu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II a pro ekologickou soudržnost sítě NATURA 2000 a také podle toho, jak jsou tyto lokality ohroženy postupným znehodnocováním nebo zničením.

5. Jakmile je některá lokalita zařazena do seznamu uvedeného v třetím pododstavci odstavce 2, vztahuje se na ni ustanovení čl. 6 odst. 2, 3 a 4.“

6 Článek 6 této směrnice zní:

„1. Pro zvláštní oblasti ochrany stanoví členské státy nezbytná ochranná opatření zahrnující v případě potřeby odpovídající plány péče vypracované speciálně pro dané lokality nebo integrované do jiných plánů rozvoje a vhodná opatření právního, správního nebo smluvního charakteru, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a druhů uvedených v příloze II, jež se na těchto lokalitách vyskytují.

[...]

3. Jakýkoli plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, podléhá odpovídajícímu posouzení jeho důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany. S přihlédnutím k výsledkům uvedeného hodnocení důsledků pro

lokalitu a s výhradou odstavce 4 schválí příslušné orgány příslušného státu tento plán nebo projekt teprve poté, co se ujistí, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, a co si v případě potřeby opatří stanovisko široké veřejnosti.

4. Pokud navzdory negativnímu výsledku posouzení důsledků pro lokalitu musí být určitý plán nebo projekt z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru, přesto uskutečněn a není-li k dispozici žádné alternativní řešení, zajistí členský stát veškerá kompenzační opatření nezbytná pro zajištění ochrany celkové soudržnosti sítě NATURA 2000. O přijatých kompenzačních opatřeních uvědomí Komisi.

[...]“

7 Článek 7 uvedené směrnice stanoví:

Povinnosti vyplývající z ustanovení čl. 6 odst. 2, 3 a 4 této směrnice nahrazují povinnosti vyplývající z první věty čl. 4 odst. 4 směrnice [79/409], pokud jde o území označená podle čl. 4 odst. 1 nebo obdobně uznaná podle čl. 4 odst. 2 uvedené směrnice, a to ode dne provádění této směrnice nebo ode dne označení nebo uznání členským státem podle směrnice [79/409], podle toho, které datum je pozdější.“

8 Článek 12 odst. 1 směrnice o stanovištích stanoví:

„1. Členské státy přijmou nezbytná opatření pro vytvoření systému přísné ochrany živočišných druhů uvedených v příloze IV a) v jejich přirozeném areálu rozšíření, který zakazuje:

a) veškeré formy úmyslného odchytu nebo usmrcování jedinců těchto druhů v přírodě;

[...]

d) poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku.“

9 Příloha I směrnice o stanovištích, nadepsaná „Typy přírodních stanovišť v zájmu Společenství, jejichž ochrana vyžaduje vyhlášení zvláštních oblastí ochrany“, v bodě 9 týkajícím se „[p]řirozen[é] nebo téměř přirozen[é] lesní vegetace složen[é] z původních druhů dřevin vytvářejících vysokokmenné lesy s typickým podrostem a splňující tato kritéria: vzácná nebo zbytková vegetace nebo výskyt druhů v zájmu Společenství“, v oddíle 91, jenž se vztahuje na „[e]vropské lesy mírného pásu“, uvádí subkontinentální dubohabrové lesy (dubohabrové lesy typu *Galio-Carpinetum*) (kód Natura 2000 9170) a rašelinné lesy (kód Natura 2000 91D0) a lužní lesy s olšemi, jasanem, vrbami a topoly [lužní lesy s olší lepkavou (*Alnus glutinosa*) a jasanem ztepilým (*Fraxinus excelsior*) (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)] (kód Natura 2000 91E0), přičemž poslední dva uvedené lesy byly specificky označeny jako prioritní typy přírodních stanovišť.

10 Příloha II této směrnice, nadepsaná „Druhy živočichů a rostlin v zájmu Společenství, jejichž ochrana vyžaduje vyhlášení zvláštních oblastí ochrany“, v bodě a), nadepsaném „Živočichové“, uvádí mimo jiné „Bezobratl[é]“, k nimž na seznamu druhů „Hmyzu“ patří brouci, mimo jiné boroš Schneiderův (*Boros schneideri*), krasec (*Buprestis splendens*), lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*), páchník hnědý (*Osmoderma eremita*) a prahlec červenoštíty (*Phryganophilus ruficollis*), s upřesněním, že oba tyto druhy jsou prioritní, a *Pytho kolwensis* a rýhovec pralesní (*Rhysodes sulcatus*).

11 Příloha IV uvedené směrnice, nadepsaná „Druhy živočichů a rostlin v zájmu Společenství, které vyžadují přísnou ochranu“, rovněž v bodě a), nadepsaném „Živočichové“, uvádí mimo jiné „Bezobratl[é]“, k nimž na seznamu druhů „Hmyzu“ patří brouci uvedení v předchozím bodě s výjimkou boroše Schneiderova a rýhovce pralesního.

B. Směrnice o ochraně ptáků

12 Článek 1 směrnice o ochraně ptáků stanoví:

„1. Tato směrnice se týká ochrany všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států, na něž se vztahuje Smlouva. Zahrnuje ochranu, regulování těchto druhů a péči o ně a stanoví pravidla pro jejich využívání.

2. Vztahuje se na ptáky, jejich vejce, hnízda a stanoviště.“

13 Článek 4 této směrnice stanoví:

„1. Druhy uvedené v příloze I musí být předmětem zvláštních opatření týkajících se ochrany jejich stanovišť s cílem zajistit přežití těchto druhů a rozmnožování v jejich areálu rozšíření.

V této souvislosti musí být brány v úvahu:

- a) druhy ohrožené vyhubením;
- b) druhy citlivé vůči specifickým změnám na jejich stanovišti;
- c) druhy pokládané za vzácné s ohledem na málo početné populace nebo prostorově omezené místní rozšíření;
- d) ostatní druhy vyžadující zvláštní pozornost z důvodů specifického charakteru jejich stanoviště.

Trendy a kolísání početnosti populací musí být zohledněny jako podklady pro hodnocení.

Členské státy především označí území nejvhodnější z hlediska počtu druhů a rozlohy jako [ZCHO] určené pro ochranu těchto druhů, přičemž vezmou v úvahu jejich požadavky na ochranu na pevnině a na moři v zeměpisné oblasti, na niž se tato směrnice vztahuje.

2. Členské státy přijmou obdobná opatření pro pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy, které nejsou uvedeny v příloze I, přičemž vezmou v úvahu potřebu jejich ochrany na moři a na pevnině v zeměpisné oblasti, na niž se tato směrnice vztahuje, pokud jde o zimoviště, místa zastávek na jejich tahových cestách, místa, kde se tažné druhy rozmnožují a pelichají. [...]

[...]

4. S ohledem na ochranu oblastí uvedených v odstavcích 1 a 2 přijmou členské státy vhodná opatření pro předcházení znečišťování nebo poškozování stanovišť nebo jakýmkoli rušivým zásahům, které negativně ovlivňují ptáky, pokud by mohly být významné z hlediska cílů tohoto článku. [...]"

14 Článek 5 uvedené směrnice stanoví:

„Aniž jsou dotčeny články 7 a 9, přijmou členské státy opatření nezbytná k vytvoření obecné právní úpravy ochrany všech druhů ptáků uvedených v článku 1, která zejména zakáže

[...]

- b) úmyslné ničení nebo poškozování jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd;

[...]

- d) úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů této směrnice;

[...]“

- 15 Mezi jednotlivými druhy zmíněnými v příloze I směrnice o ochraně ptáků figurují včelojed lesní (*Pernis apivorus*), kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*), sýc rousný (*Aegolius funereus*), strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*), datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*), lejsek malý (*Ficedula parva*) a lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*).

II. Skutkový základ sporu

- 16 Rozhodnutím 2008/25/ES ze dne 13. listopadu 2007, kterým se přijímá první aktualizovaný seznam lokalit významných pro Společenství v kontinentální biogeografické oblasti podle směrnice o stanovištích (Úř. věst. 2008, L 12, s. 383), schválila Komise v návaznosti na návrhy členských států vyhlášení lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska podle čl. 4 odst. 2 třetího pododstavce směrnice o stanovištích jako LVS, a to z důvodu přítomnosti přírodních stanovišť a stanovišť některých živočišných druhů; uvedená lokalita pak měla být dotčným členským státem vyhlášena zvláštní oblastí ochrany na základě čl. 4 odst. 4 a čl. 6 odst. 1 této směrnice. Tato lokalita, jež byla vytvořena k ochraně deseti typů přírodních stanovišť a 55 rostlinných nebo živočišných druhů, je rovněž ZCHO, jež byla jako taková vyhlášena v souladu s čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků. Podle čl. 3 odst. 1 směrnice o stanovištích spadá uvedená lokalita jakožto zvláštní oblast ochrany a ZCHO do sítě Natura 2000.
- 17 Lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska je podle Komise jedním z nejzachovalejších přirozených lesů v Evropě, pro nějž je typické velké množství odumřelého dřeva a starých, zejména staletých stromů. Na jejím území se nacházejí velmi zachovalá přírodní stanoviště, definovaná jako „prioritní“ ve smyslu přílohy I směrnice o stanovištích, například stanoviště 91D0 (rašelinné lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasany, vrbami a topoly), a další stanoviště významná pro Společenství, například stanoviště 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy).
- 18 Je nesporné, že vzhledem ke značnému množství odumřelého dřeva se na území lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska vyskytuje také řada druhů saproxylických brouků uvedených v příloze II směrnice o stanovištích, mimo jiné boroš Schneiderův a rýhovec pralesní, nebo další brouci uvedení rovněž v příloze IV a) této směrnice, jakožto druhy vyžadující přísnou ochranu, například krasec, lesák rumělkový, prahlec červenoštitý a *Pytho kolwensis*. Zastoupeny jsou rovněž mimo jiné druhy ptáků uvedené v příloze I směrnice o ochraně ptáků, jejichž stanoviště tvoří umírající a odumřelé smrky, včetně smrků napadených lýkožroutem smrkovým (*Ips typographus*), jako jsou včelojed lesní, kulíšek nejmenší, sýc rousný, strakapoud bělohřbetý, datlík tříprstý, lejsek malý a lejsek bělokrký; holub doupňák (*Colomba oenas*) je stěhovavým druhem, na nějž se vztahuje ochrana podle čl. 4 odst. 2 směrnice o ochraně ptáků.
- 19 S ohledem na svou přírodní hodnotu je Puszcza Białowieska (dále jen „Bělověžský prales“) zapsán i na seznam světového dědictví Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO).
- 20 Lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska, která zaujímá rozlohu 63 147 hektarů, spadá pod dvě různé entity. První z nich je pověřena správou Bělověžského národního parku (Białowiecki Park Narodowy, Polsko), jehož území představuje přibližně 17 % rozlohy této lokality, tedy 10 517 hektarů. Druhý orgán, Lasy Państwowe (Státní lesy, Polsko), spravuje území o rozloze 52 646,88 hektaru, rozdělené na tři lesní oblasti, a sice Białowieża (12 586,48 hektaru), Browsk (20 419,78 hektaru) a Hajnówka (19 640,62 hektaru). Oblast Białowieża tak tvoří přibližně 20 % rozlohy lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska a její rozloha je téměř stejná jako rozloha národního parku a odpovídá přibližně 24 % rozlohy všech tří lesních oblastí dohromady.

- 21 Dne 17. května 2012 vydal Minister Środowiska (ministr životního prostředí, Polsko) doporučení neuskutečňovat činnosti lesního hospodaření ve starších než stoletých lesních porostech.
- 22 Dne 9. října 2012 přijal ministr životního prostředí v reakci na předběžné šetření nesplnění povinnosti EU Pilot (spis EU Pilot 2210/11/ENVI) zahájené Komisí v červnu 2011 Plan urządzania lasu (lesní hospodářský plán) pro období 2012–2021 pro tři lesní oblasti Białowieża, Browsk a Hajnówka (dále jen „LHP z roku 2012“), k němuž byly připojeny předpokládané vlivy na životní prostředí.
- 23 LHP z roku 2012 snížil povolený objem těžby dřeva pro tyto lesní oblasti přibližně na 470 000 m³ v období deseti let, což bylo výrazně méně ve srovnání s objemem 1 500 000 m³ dřeva vytěženého v období 2003 až 2012. Pro lesní oblast Białowieża byl tento limit stanoven na 63 471 m³.
- 24 Je však nesporné, že z důvodu rozsáhlé těžby dřeva v období 2012 až 2015 bylo maximálního množství povoleného v LHP z roku 2012 pro období deseti let dosaženo v lesní oblasti Białowieża téměř za čtyři roky. Současně Lesní úřad v Białystoku v tomto období zjistil zvýšený výskyt lýkožrouta smrkového.
- 25 Dne 6. listopadu 2015 přijal Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku (regionální ředitel ochrany životního prostředí v Białystoku, Polsko) Plan zadań ochronnych (plán péče, dále jen „PZO z roku 2015“) který zakotvuje cíle ochrany a stanoví ochranná opatření pro lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska pro území tří lesních oblastí Białowieża, Browsk a Hajnówka.
- 26 Příloha 3 PZO z roku 2015 identifikuje podle přírodních stanovišť uvedených v příloze I směrnice o stanovištích a stanovišť živočišných druhů uvedených v příloze II této směrnice a druhů ptáků zmíněných v příloze I směrnice o ochraně ptáků praxi lesního hospodaření představující potenciální hrozbu pro zachování stanovišť v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska ve stavu příznivém z hlediska ochrany.
- 27 Příloha 5 PZO z roku 2015 stanoví ochranná opatření, jejichž cílem je předejít potenciálním hrozbám, jejichž soupis se nachází v příloze 3 tohoto plánu, pro chráněná stanoviště a chráněné druhy vyskytující se ve všech třech lesních oblastech.
- 28 Rozhodnutím ze dne 25. března 2016 schválil ministr životního prostředí na žádost generálního ředitele Státních lesů přílohu LHP z roku 2012 (dále jen „příloha z roku 2016“), jejímž účelem byla změna tohoto plánu, aby byl v oblasti Białowieża zvýšen objem těžby hlavních lesních produktů, jež jsou výsledkem ořezu před kácením a kácení, z 63 471 m³ na 188 000 m³, a zvýšena plocha stanovená pro kácení a odlesnění z 12,77 hektaru na 28,63 hektaru pro období 2012–2021.
- 29 Tato žádost byla odůvodněna „vznikem závažných škod v lesních porostech v důsledku trvalého šíření lýkožrouta [smrkového] u smrku, který (v období realizace LHP z roku 2012) vedl k nezbytnosti zvýšit těžbu dřeva [...] s cílem zachovat lesy v odpovídajícím zdravotním stavu, zajistit trvalost lesních ekosystémů, zastavit poškozování a zahájit proces regenerace přírodních stanovišť, včetně stanovišť významných pro Společenství“.
- 30 V uvedené žádosti bylo rovněž upřesněno, že se příloha z roku 2016 „týká především odstraňování napadených smrků, aby bylo omezeno šíření lýkožrouta smrkového (nezbytnost provádět ozdravné kácení)“ a že budou „odstraňovány stromy s cílem zajistit bezpečnost osob pohybujících se v Bělověžském pralese (lesní oblast Białowieża), neboť hromadění odumírajících stromů představuje nebezpečí pro veřejnost“. Uvádělo se v ní rovněž, že „sucho v posledních letech vedlo ke zvýšenému odumírání stromů a smrkových porostů, a tím ke zvýšenému nebezpečí požáru v Bělověžském pralese“.
- 31 Regionální ředitel ochrany životního prostředí v Białystoku vydal souhlasné stanovisko s přijetím této přílohy dopisem ze dne 12. února 2016. Kromě toho je nesporné, že pro účely tohoto přijetí provedla Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku (Regionální ředitelství státních lesů

v Białystoku, Polsko) v roce 2015 posouzení vlivů zamýšlených opatření na životní prostředí (dále jen „posouzení vlivů z roku 2015“), z něhož vyplynulo, že tato opatření nemají „zásadní negativní vliv na životní prostředí a především ani na cíle ochrany a celistvosti lokality Natura 2000 [Puszcza Białowieska]“.

- 32 Dokumentem datovaným rovněž dne 25. března 2016 vypracovali ministr životního prostředí a generální ředitel Státních lesů, s cílem vyřešit názorové neshody ohledně způsobu hospodaření v Bělověžském pralese a „opírajíce se o vědecké poznatky“, program nápravy, nazvaný „program týkající se Bělověžského pralesa jakožto kulturního a přírodního dědictví [Unesco] a jakožto lokality spadající pod síť Natura 2000“ (dále jen „program nápravy“).
- 33 Program nápravy konkrétně stanoví, že s cílem ukončit vědeckou rozepru o účelnosti lidského zásahu a kácení stromů bude sledována dlouhodobá zkušenost spočívající ve vyčlenění třetiny plochy všech tří lesních oblastí lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, na níž budou posouzeny dopady neprovedení opatření lesního hospodaření, pro účely porovnání těchto dopadů s dopady „činností kácení stromů a těžby“, jež byly naplánovány v průběhu roku 2016 a budou probíhat ve zbývajících částech.
- 34 Dne 31. března 2016 přijal generální ředitel Státních lesů v rámci své pravomoci a „s přihlédnutím k požadavkům diverzifikace rizik značného zhoršení přírodních stanovišť a vymizení biologické rozmanitosti z důvodu jednoho z historicky největších rozšíření lýkožrouta smrkového na území Bělověžského pralesa“ rozhodnutí č. 52 „kterým se stanoví podrobná pravidla lesního hospodaření v lesních oblastech Białowieża a Browsk“ (dále jen „rozhodnutí č. 52“).
- 35 Oddíl 1 rozhodnutí č. 52 stanoví, že v obou těchto lesních oblastech budou zavedeny „referenční funkční zóny“, v nichž se od 1. dubna 2016 bude uskutečňovat pouze lesní hospodaření založené na přirozených procesech. Stanoví, že hospodaření v těchto zónách, k němuž se upřesňuje, že nezahrnuje přírodní rezervace, se musí mimo jiné omezit na kácení stromů představujících nebezpečí pro veřejnost a nebezpečí požáru, na vytvoření místa pro přirozenou obnovu, na zachování lesních zdrojů ve stavu omezujícím na minimum narušování lesů člověkem a na vytvoření ochranného pásma podél hranic uvedených zón instalací feromonových lapačů, jež mají zabránit pohybu škůdců do těchto zón nebo z nich v míře ohrožující přežití lesa.
- 36 Oddíl 2 uvedeného rozhodnutí stanoví, že „[v] lesích spadajících do lesních oblastí Białowieża a Browsk, nacházejících se vně zón uvedených v oddíle 1, bude hospodaření (na základě lesních hospodářských plánů) probíhat podle zásad trvale udržitelného lesního hospodaření; toto hospodaření však bude uskutečňováno tak, aby byla zajištěna skutečná ochrana přírody na základě metod lesního hospodaření“.
- 37 Podle oddílu 4 téhož rozhodnutí jsou přípustné výjimky z těchto omezení pro dokončení prací, na něž se vztahují stávající dohody o lesním hospodaření, a uskutečnění prací, vyplývá-li povinnost tyto práce uskutečnit z obecně závazných právních předpisů, včetně PZO z roku 2015.
- 38 Dne 17. února 2017 přijal generální ředitel Státních lesů rozhodnutí č. 51 „o odstraňování stromů napadených lýkožroutem smrkovým a těžbě stromů představujících hrozbu pro veřejnou bezpečnost a pro ochranu před požáry ve všech věkových kategoriích lesních porostů lesních oblastí Białowieża, Browsk a Hajnówka“ (dále jen „rozhodnutí č. 51“).
- 39 Článek 1 rozhodnutí č. 51 mimo jiné ukládá příslušným orgánům povinnost, aby „[v]zhledem k mimořádné a katastrofické situaci způsobené rozšířením lýkožrouta smrkového“ v těchto třech lesních oblastech přistoupily k neprodlenému kácení stromů ohrožujících veřejnou bezpečnost, zejména podél komunikací a turistických cest, průběžnému odstraňování suchých stromů a těžebních zbytků a k průběžnému a včasnému kácení stromů napadených lýkožroutem smrkovým ve všech

věkových třídách lesních porostů, a k těžbě dřeva a jeho odvozu nebo odkornění a uskladnění. Článek 2 tohoto rozhodnutí v tomto ohledu upřesňuje, že pro potřeby tohoto kácení „neplatí omezení ohledně stárí stromů a funkce lesních porostů“.

- 40 Pokud jde o využití sklizeného dřeva po jeho kácení, článek 1 uvedeného rozhodnutí stanoví, že toto dřevo musí být využito v rámci realizace projektu uhlíkových lesních farem, že suché dřevo, jež nebylo napadeno lýkožroutem smrkovým, může být skladováno v dočasných zařízeních vytvořených na uprázdněných prostorech a v otevřeném terénu, zatímco napadené dřevo musí být odkorněno a uskladněno. Toto ustanovení rovněž ukládá povinnost organizace systému prodeje vytěženého dřeva k uspokojení potřeb obyvatel obcí nacházejících se na území Puszcza Białowieska.
- 41 Článek 1 rozhodnutí č. 51 mimoto jednak stanoví, že mají být provedeny „různé metody obnovy“ cestou přirozené regenerace, odlesnění nebo výsadby, a ochrany s cílem obnovit lesní porosty po rozšíření lýkožrouta smrkového, a jednak stanoví povinnost monitorovat tato opatření prováděním pravidelné inventarizace lesů a hodnocením biologické rozmanitosti, včetně využití rozsáhlé sítě ploch k inventarizaci přírody.
- 42 Je nesporné, že po přijetí rozhodnutí č. 51 bylo ve všech třech lesních oblastech, tedy Białowieża, Browsk a Hajnówka, v „pásmu lesní obnovy“ na přibližně 34 000 hektarech, jež představují zhruba 54 % rozlohy lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, přistoupeno k odstraňování suchých stromů a stromů napadených lýkožroutem smrkovým. Komise, která se opírá o údaje poskytnuté Státními lesy, mimoto tvrdí, že kácení v Bělověžském pralese, k němuž dochází od začátku roku 2017, představuje celkem více než 35 000 m³ dřeva, z toho 29 000 m³ smrku, tedy přibližně 29 000 stromů.

III. Postup před zahájením soudního řízení

- 43 Poté, co byla Komise informována o schválení přílohy z roku 2016, zaslala polským orgánům elektronickým komunikačním systémem pro předběžné řízení o nesplnění povinnosti EU Pilot (spis EU Pilot 8460/16/ENVI) dne 7. dubna 2016 žádost o vysvětlení k řadě otázek týkajících se vlivu nárůstu těžby dřeva v lesní oblasti Białowieża na stav ochrany přírodních stanovišť a druhů volně žijících živočichů v zájmu Společenství v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 44 Polské orgány v odpovědi ze dne 18. dubna 2016 odůvodnily zvýšení objemu těženého dřeva v této lokalitě bezprecedentním rozšířením lýkožrouta smrkového.
- 45 Ve dnech 9. a 10. června 2016 se útvary Komise vydaly do Bělověžského pralesa k prohlídce desítky různých míst lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 46 Dne 17. června 2016 zaslala Komise polským orgánům podle článku 258 SFEU výzvu dopisem z důvodu, že opatření schválená v příloze z roku 2016 nejsou odůvodněna, že tyto orgány nezajistily, aby uvedená opatření neměla nepříznivý účinek na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, a že povolením zvýšení těžby dřeva nesplnily povinnosti, které pro ně vyplývají ze směrnice o stanovištích a ze směrnice o ochraně ptáků.
- 47 Ministr životního prostředí dopisem ze dne 27. června 2016 zasláným evropskému komisáři pro životní prostředí oznámil, že jsou nezbytné doplňující informace týkající se stanovišť a druhů vyskytujících se v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska a že právě probíhá jejich inventarizace.
- 48 Dne 18. července 2016 odpověděly polské orgány na výzvu dopisem; výtky Komise přitom v plném rozsahu odmítly.

- 49 V únoru a březnu 2017 proběhla výměna dopisů mezi ministrem životního prostředí a evropským komisařem pro životní prostředí. Ministr životního prostředí uvedl, že jsou již známy první výsledky inventarizace a že na tomto základě rozhodl o zahájení kácení, jak je stanoveno v příloze z roku 2016.
- 50 Dopisem ze dne 28. dubna 2017 zaslala Komise Polské republice odůvodněné stanovisko, v němž je Polské republice vytýkáno, že nesplnila povinnosti vyplývající z čl. 6 odst. 1 a 3 a čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích, jakož i z čl. 4 odst. 1 a 2 a čl. 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků. Komise polské orgány vyzvala, aby dosáhly souladu s tímto odůvodněným stanoviskem ve lhůtě jednoho měsíce od jeho obdržení. Komise tuto lhůtu odůvodnila zejména informací, že kácení již započalo, a bezprostředním nebezpečím, že lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska z tohoto důvodu utrpí vážnou a nenapravitelnou újmu.
- 51 Dne 17. května 2017 byla Komise informována o přijetí rozhodnutí č. 51.
- 52 Polská republika odpověděla na odůvodněné stanovisko dopisem ze dne 26. května 2017, v němž tvrdila, že vytýkaná nesplnění povinnosti nejsou opodstatněná.
- 53 Komise nebyla s touto odpovědí spokojena, a proto se rozhodla podat projednávanou žalobu.

IV. Řízení před Soudním dvorem

- 54 Samostatným podáním došlým kanceláři Soudního dvora dne 20. července 2017 podala Komise návrh na předběžná opatření na základě článku 279 SFEU a čl. 160 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora, jímž se domáhala, aby Polské republice bylo nařízeno, aby až do vyhlášení rozsudku Soudního dvora ve věci samé zastavila, s výjimkou případu ohrožení veřejné bezpečnosti, aktivní lesnické zásahy ve stanovištích 91D0 (rašelinné lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasany, vrbami a topoly) a ve stoletých lesních porostech stanoviště 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy), jakož i ve stanovištích včelojeda lesního, kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého, lejska malého, lejska bělokrkého a holuba doupňáka a ve stanovištích saproxylických brouků, a sice boroše Schneiderova, krasce, lesáka rumělkového, prahlece červenošitého, *Pytho kolwensis* a rýhovce pralesního, a dále aby zastavila odstraňování odumřelých stoletých smrků a kácení stromů v rámci zvyšování objemu těžby dřeva v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, tedy činnosti vyplývající z přílohy z roku 2016 a z rozhodnutí č. 51.
- 55 Komise rovněž na základě čl. 160 odst. 7 jednacího řádu navrhla nařízení výše uvedených předběžných opatření dříve, než odpůrkyně předloží své vyjádření, neboť stanovištím a celistvosti lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska hrozí vážná a nenapravitelná újma.
- 56 Usnesením ze dne 27. července 2017, Komise v. Polsko (C-441/17 R, nezveřejněné, EU:C:2017:622), místopředseda Soudního dvora prozatímně vyhověl tomuto návrhu až do přijetí usnesení, kterým bude ukončeno řízení o předběžných opatřeních.
- 57 Dne 13. září 2017 doplnila Komise svůj návrh na předběžná opatření tak, že navrhla, aby Soudní dvůr uložil navíc Polské republice penále pro případ, že by Polská republika nesplnila příkazy uložené v řízení.
- 58 Dne 28. září 2017 Polská republika navrhla, aby projednávaná věc byla na základě čl. 16 třetího pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie přidělena velkému senátu Soudního dvora. Na základě čl. 161 odst. 1 jednacího řádu předal místopředseda Soudního dvora návrh k rozhodnutí Soudnímu dvoru, který věc vzhledem k jejímu významu přidělil velkému senátu v souladu s čl. 60 odst. 1 uvedeného jednacího řádu.

- 59 Usnesením ze dne 20. listopadu 2017, Komise v. Polsko (C-441/17 R, EU:C:2017:877), Soudní dvůr návrhu Komise vyhověl až do vyhlášení rozsudku, jímž se skončí řízení ve věci, a Polské republice povolil výjimečně provádět zásahy stanovené v příloze z roku 2016 a v rozhodnutí č. 51, jsou-li naprosto nezbytné, a jen v rozsahu, ve kterém jsou přiměřené, k přímému a bezodkladnému zajištění veřejné bezpečnosti osob, a to jen tehdy, pokud z objektivních důvodů nelze provést jiná, méně rázná opatření. Soudní dvůr Polské republice rovněž nařídil, aby Komisi do patnácti dnů od oznámení tohoto usnesení oznámila veškerá opatření, která přijme s cílem bezezbytku splnit povinnosti z něj vyplývající a upřesnila – s uvedením odůvodnění – aktivní lesnické zásahy, které má v úmyslu provést z důvodu nezbytnosti zajistit veřejnou bezpečnost. Soudní dvůr rozhodl, že o doplnění návrhu Komise, aby bylo uloženo zaplacení penále, bude rozhodnuto později.
- 60 Kromě toho usnesením ze dne 11. října 2017, Komise v. Polsko (C-441/17, nezveřejněné, EU:C:2017:794), předseda Soudního dvora rozhodl, že projednávaná věc bude bez návrhu projednána ve zrychleném řízení podle článku 23a statutu Soudního dvora Evropské unie a článku 133 jednacího řádu.

V. K žalobě

- 61 Komise se na podporu své žaloby dovolává čtyř žalobních důvodů; první žalobní důvod vychází z porušení čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, druhý žalobní důvod vychází z porušení čl. 6 odst. 1 této směrnice a čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků, třetí žalobní důvod vychází z porušení čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích a čtvrtý žalobní důvod vychází z porušení čl. 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků.

A. K přípustnosti žaloby

1. Argumentace účastnic řízení

- 62 Polská republika tvrdí, že druhý, třetí a čtvrtý žalobní důvod vznesené Komisí jsou nepřípustné v rozsahu, v němž se týkají činností uskutečňovaných na územích lesních oblastí Browsk a Hajnówka, na něž se vztahuje rozhodnutí č. 51. Tyto důvody totiž podle Polské republiky neoprávněně rozšiřují rozsah vytýkaných skutečností, jak byly vymezeny v odůvodněném stanovisku, neboť ty poukazují pouze na důsledky přijetí přílohy z roku 2016 ohledně lesní oblasti Białowieża. Předmět sporu byl tedy podle Polské republiky rozšířen nejen *ratione loci*, ale i *ratione materiae*, protože činnosti uvedené v rozhodnutí č. 51 se liší od činností vymezených v příloze z roku 2016. Kromě toho je znění druhého, třetího a čtvrtého žalobního důvodu nejasné. Podle názoru Polské republiky totiž nelze určit, zda se tyto žalobní důvody váží výlučně k přijetí této přílohy, nebo zda se týkají také činností stanovených rozhodnutím č. 51.
- 63 Komise má za to, že druhý, třetí a čtvrtý žalobní důvod jsou přípustné. Skutečnosti vytýkané Polské republice v odůvodněném stanovisku se týkají pouze lesní oblasti Białowieża z toho prostého důvodu, že opatření přijatá polskými orgány se ke dni vydání tohoto stanoviska týkala pouze této oblasti. Tento členský stát však tatáž opatření přijal také pro dvě další lesní oblasti, jež jsou součástí lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska. Jelikož jde o totožné skutečnosti, jež představují totéž chování, je odůvodněné, aby se žaloba pro nesplnění povinnosti týkala celého území, v němž jsou prováděny aktivní lesnické zásahy v okamžiku podání žaloby k Soudnímu dvoru. Zeměpisné rozšíření žaloby pro nesplnění povinnosti oproti odůvodněnému stanovisku je pouze důsledkem volby samotných polských orgánů přijmout rozhodnutí těžce povahy během postupu před zahájením soudního řízení a zveřejnit je se zpožděním.

2. Závěry Soudního dvora

- 64 Je třeba připomenout, že cílem postupu před zahájením soudního řízení je dát dotyčnému členskému státu možnost splnit povinnosti, které pro něj plynou z unijního práva, nebo se účinně bránit proti výtkám formulovaným Komisí. Řádný průběh postupu před zahájením soudního řízení je podstatnou zárukou nejen ochrany práv dotčeného členského státu, ale rovněž zajištění toho, aby byl předmětem případného soudního řízení jasně vymezený spor (rozsudek ze dne 16. září 2015, Komise v. Slovensko, C-433/13, EU:C:2015:602, bod 39 a citovaná judikatura).
- 65 Podle ustálené judikatury Soudního dvora je předmět žaloby pro nesplnění povinnosti na základě článku 258 SFEU vymezen odůvodněným stanoviskem Komise, takže žaloba musí být založena na stejném odůvodnění a žalobních důvodech jako toto stanovisko (rozsudky ze dne 8. července 2010, Komise v. Portugalsko, C-171/08, EU:C:2010:412, bod 25, a ze dne 5. dubna 2017, Komise v. Bulharsko, C-488/15, EU:C:2017:267, bod 37).
- 66 Tento požadavek nemůže nicméně vést až k vyžadování dokonalé shody ve všech případech mezi zněním vytýkaných skutečností ve výroku odůvodněného stanoviska a návrhovými žádáními v žalobě, pokud předmět sporu, tak jak byl vymezen v odůvodněném stanovisku, nebyl rozšířen nebo změněn (viz zejména rozsudek ze dne 9. listopadu 2006, Komise v. Spojené království, C-236/05, EU:C:2006:707, bod 11).
- 67 Konkrétně lze předmět žaloby pro nesplnění povinnosti rozšířit o skutečnosti, které nastaly po vydání odůvodněného stanoviska, jsou-li tyto skutečnosti stejné povahy jako skutečnosti, na které se vztahuje uvedené stanovisko, a představují-li stejné chování (viz zejména rozsudky ze dne 4. února 1988, Komise v. Itálie, 113/86, EU:C:1988:59, bod 11; ze dne 9. listopadu 2006, Komise v. Spojené království, C-236/05, EU:C:2006:707, bod 12, a ze dne 5. dubna 2017, Komise v. Bulharsko, C-488/15, EU:C:2017:267, bod 43).
- 68 V projednávaném případě se Komise v odůvodněném stanovisku a v žalobě dovolává čtyř stejných důvodů, vycházejících z toho, že Polská republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají jednak z čl. 6 odst. 1 a 3 a čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích a jednak z čl. 4 odst. 1 a 2 a čl. 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků.
- 69 Z odůvodněného stanoviska i z žaloby vyplývá, že Komise tvrdí, že všechna tato porušení mohou mít nepříznivý účinek na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 70 V této souvislosti je nesporné, že se odůvodněné stanovisko týká pouze činností stanovených v příloze z roku 2016 v lesní oblasti Białowieża, kdežto druhý, třetí a čtvrtý žalobní důvod přednesené v žalobě, jež jsou předmětem námitky nepřipustnosti vznesené Polskou republikou, rovněž míří na činnosti prováděné v lesních oblastech Browsk a Hajnówka na základě rozhodnutí č. 51.
- 71 Nejprve je však třeba poukázat na to, že všechny tyto tři lesní oblasti spadají do lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, která je předmětem odůvodněného stanoviska.
- 72 Dále, stejně jako příloha z roku 2016, která v podstatě stanoví provádění různých činností kácení v lesní oblasti Białowieża, například odstraňování, prostřednictvím „ozdravného kácení“, smrků napadených lýkožroutem smrkovým a odstraňování odumírajících stromů ohrožujících veřejnou bezpečnost, jakož i opětovné zalesňování, rozhodnutí č. 51 v téže lesní oblasti a v lesních oblastech Browsk a Hajnówka stanoví průběžné a včasné kácení stromů napadených lýkožroutem smrkovým, neprodlené kácení stromů ohrožujících veřejnou bezpečnost, průběžné odstraňování suchých stromů a opětovné zalesnění lesních porostů zasažených lýkožroutem smrkovým (dále jen „předmětné aktivní lesnické zásahy“).

- 73 A konečně z informací poskytnutých Komisí, jež Polská republika nezpochybňuje, vyplývá, že informace o přijetí rozhodnutí č. 51 byla Komisi oznámena teprve dne 17. května 2017, tedy po odeslání odůvodněného stanoviska, k němuž došlo dne 28. dubna 2017.
- 74 Z toho plyne, že skutečnosti uvedené v odůvodněném stanovisku jsou téže povahy a představují stejné chování jako skutečnosti uvedené v žalobě.
- 75 Za těchto podmínek Komise v souladu s ustálenou judikaturou připomenutou v bodech 66 a 67 tohoto rozsudku mohla, aniž by to vedlo ke změně předmětu sporu, zahrnout do své žaloby aktivní lesnické zásahy prováděné v lesních oblastech Browsk a Hajnówka lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 76 Z výše uvedených úvah rovněž vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí Polská republika, nemohl mít tento členský stát pochybnosti o rozsahu druhého až čtvrtého žalobního důvodu.
- 77 Navíc vzhledem k tomu, že zaprvé ustanovení, jejichž porušení je uplatňováno, jsou totožná, zadruhé že předmět těchto porušení, jež mohou všechna mít nepříznivý účinek na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, je týž, a zatřetí že chování a uvedené skutečnosti, a sice předmětné aktivní lesnické zásahy, mají tutéž povahu a jsou odůvodněny týmiž úvahami, totiž rozšířením lýkožrouta smrkového a veřejnou bezpečností, nemůže Polská republika tvrdit, že nemohla užitečně uplatnit důvody na svou obranu proti vytýkaným skutečnostem formulovaným Komisí.
- 78 V této souvislosti je ostatně třeba poznamenat, že argumentace předložená tímto členským státem v jeho žalobní odpovědi ohledně těchto vytýkaných skutečností se výslovně vztahuje jak na činnosti stanovené v příloze z roku 2016, tak na činnosti uvedené v rozhodnutí č. 51.
- 79 Druhý, třetí a čtvrtý žalobní důvod jsou tudíž přípustné.

B. K nesplnění povinnosti

1. K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích

a) Argumentace účastnic řízení

- 80 Komise tvrdí, že Polská republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, když schválila přílohu z roku 2016 a prováděla předmětné aktivní lesnické zásahy, aniž se ujistila, že to nebude mít nepříznivý účinek na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 81 Podle Komise příloha z roku 2016 tím, že mění LHP z roku 2012, je „plánem“ nebo „projektem“, který s lokalitou Natura 2000 Puszcza Białowieska přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak může mít na tuto lokalitu významný vliv v důsledku trojnásobného nárůstu těžby dřeva v lesní oblasti Białowieża, který je v něm stanoven. Na rozdíl od PZO z roku 2015 totiž LHP z roku 2012 není „plánem péče“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích, protože nestanoví cíle a nezbytná ochranná opatření pro lokality Natura 2000. Účelem LHP z roku 2012 je podle názoru Komise především úprava praxe lesního hospodaření, zejména stanovením maximálního objemu dřeva, jež může být vytěženo, a stanovením opatření na ochranu lesů. Před jeho přijetím nebo změnou tak podle Komise bylo třeba provést odpovídající posouzení jeho vlivů v dotýčné lokalitě Natura 2000 s ohledem na cíle ochrany této lokality v souladu s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.
- 82 Komise se nicméně domnívá, že se polské orgány neujistily, že příloha z roku 2016 nebude mít nepříznivý účinek na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, což znamená trvalé zachování základních charakteristik této lokality, jež souvisejí s přítomností typu přírodního stanoviště, jehož cíl ochrany odůvodnil vyhlášení uvedené lokality za LVS a jako ZCHO. V projednávané věci jsou

základní charakteristiky celistvosti téže lokality následující: přirozené ekologické procesy probíhající v dané lokalitě, například přirozená regenerace stromů, přirozený výběr druhů bez zásahu člověka, přirozená ekologická obměna, rozmanitost druhové skladby a věková struktura jejích lesních porostů, k nimž mimo jiné patří výrazný podíl stromů v optimálním i terminálním stadiu, značné množství odumřelého dřeva a přítomnost druhů typických pro přirozené lesy nerušené lidskou činností a žijících v přirozených stanovištích.

- 83 Opatření spočívající v odstraňování odumřelých a odumírajících stromů, lesní hospodaření ve formě „ozdravného kácení“, kácení stromů v lesních porostech starších sta let v subkontinentálních dubohabrových lesích a v lužních lesích a odstraňování odumírajících nebo odumřelých staletých smrků napadených lýkožroutem smrkovým, stanovená v příloze z roku 2016, se přitom podle Komise překrývají s potenciálními hrozbami pro dotčená přírodní stanoviště a stanoviště druhů evidovanými v PZO z roku 2015. Tyto potenciální hrozby fakticky zahrnují „ozdravné kácení“
- 84 Naproti tomu činnost lýkožrouta smrkového není podle názoru Komise v PZO z roku 2015 považována za hrozbu pro dotčená stanoviště a ani boj s lýkožroutem smrkovým prostřednictvím kácení lesních porostů a odstraňování napadených smrků nebyl v tomto plánu uznán jako ochranné opatření. Právě naopak – je to právě odstraňování smrků napadených lýkožroutem smrkovým, co bylo v PZO z roku 2015 považováno za hrozbu pro stanoviště kulíška nejmenšího, sýce rousného a datlíka tříprstého.
- 85 Komise se domnívá, že za současného stavu poznání je třeba jednotlivé fáze šíření lýkožrouta smrkového považovat za součást přirozeného koloběhu starých lesů, v nichž rostou smrky. Tyto jevy byly v Bělověžském pralese v minulosti pravidelně pozorovány. Nebylo na ně ostatně nijak reagováno v srdci národního parku Białowieża, kde je stav ochrany stanovišť na lepší úrovni než v lesních oblastech, v nichž hospodaří Státní lesy a v nichž probíhalo „ozdravné kácení“. Vědecké studie rovněž podle Komise dokládají lepší stav ochrany stanovišť Bělověžského pralesa, kde jsou vyloučeny jakékoli zásahy člověka. Vědci se podle Komise rovněž obávají, že odstraňování odumřelých nebo odumírajících stromů vyvede z rovnováhy věkovou strukturu lesních porostů, ochudí biologickou rozmanitost chráněných druhů a stanovišť a povede k vymizení významných zdrojů potravy pro řadu chráněných živočišných druhů. Odstraňování odumřelého dřeva v rámci „ozdravného kácení“ je tudíž podle názoru Komise neslučitelné s cíli ochrany chráněných oblastí, neboť ponechání odumřelého dřeva v lese je nezbytné pro zachování biologické rozmanitosti.
- 86 Komise rovněž zdůrazňuje, že rozsah kácení plánovaného v příloze z roku 2016 není zanedbatelný.
- 87 Komise totiž nejprve uvádí, že oblasti, v nichž je povoleno zvýšení těžby dřeva, se překrývají s oblastmi, v nichž PZO z roku 2015 stanoví ochranná opatření, která vylučují porosty starší sta let z činností lesního hospodaření.
- 88 Dále Komise tvrdí, že rozhodnutí č. 51 stanoví ve všech třech lesních oblastech lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska kácení a odstraňování stromů ve všech porostech a ve všech věkových třídách s cílem bojovat proti lýkožroutem smrkovým. „Oblast obnovy lesa“, ve které bylo na základě přílohy z roku 2016 započato s činnostmi, jež mají zabránit šíření lýkožrouta smrkového, představuje rozlohu 34 000 hektarů, tedy 50 % rozlohy této lokality, kdežto referenční zóny se rozkládají na ploše 17 000 hektarů.
- 89 A konečně Komise tvrdí, že i kdyby rozloha, na níž příloha z roku 2016 počítá s lesními hospodářskými činnostmi, představovala, jak tvrdí polské orgány, 5 % lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, není to zanedbatelné, protože to znamená nesplnění povinností stanovených v čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích a protože je třeba přiznat zásadní význam povinnosti zachovat funkční celistvost této lokality tím, že bude respektována ekologická provázanost pro druhy závislé na velkém množství

odumřelého dřeva. Ve skutečnosti polské orgány tím, že v LHP z roku 2012 stanovily objem těžby dřeva na 63 471 m³ do roku 2021, podle Komise nalezly – po posouzení vlivů na životní prostředí – vyváženou úroveň těžby s ohledem na cíle ochrany uvedené lokality.

- 90 Komise má za to, že polské orgány v žádném okamžiku rozhodovacího procesu nepřihlédly ke stanoviskům vydaným řadou vědeckých organizací, o nichž přitom věděly a podle nichž jsou předmětné aktivní lesnické zásahy v zásadě způsobilé poškodit lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 91 Především pak tyto orgány nemohly podle Komise vyloučit vědecké pochybnosti o absenci škodlivých účinků na celistvost této lokality na základě posouzení vlivů z roku 2015. Toto posouzení se totiž opírá o hodnocení vlivů provedené v roce 2012 a zaměřuje se na porosty napadené lýkožroutem smrkovým. Mimoto se zakládá na chybné metodě, neboť neodkazuje na konkrétní cíle ochrany stanovišť a živočišných druhů, jež byly předmětem PZO z roku 2015, nedefinuje, co se rozumí celistvostí uvedené lokality, a neuvádí, proč stanovené činnosti nemohou mít na lokalitu nepříznivý účinek. Kromě toho se přijetí přílohy z roku 2016 neopírá o aktualizované informace, protože aby bylo možné lépe se seznámit s místy rozšíření těchto druhů, provedly polské orgány v roce 2016 inventarizaci předmětné lokality, jejíž výsledky byly v době přijímání odůvodněného stanoviska teprve zpracovávány.
- 92 Komise připomíná, že z vědeckého hlediska nesmí přetrvávat žádná důvodná pochybnost o neexistenci škodlivých účinků na celistvost příslušné lokality k datu přijetí rozhodnutí o schválení dotčeného projektu. Polská republika tak podle Komise porušila čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, a to již z toho důvodu, že ministr životního prostředí si při schvalování přílohy z roku 2016 nemohl být jistý, že činnosti stanovené v této příloze nemají škodlivé účinky na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska. Podle Komise z toho rovněž plyne, že by žádné pozdější opatření nemohlo napravit porušení tohoto ustanovení, a to ani v případě pozdějšího prokázání absence škodlivých účinků, protože při schvalování uvedené přílohy nebyly splněny podmínky pro přijetí kladného rozhodnutí.
- 93 Zavedení referenčních zón rozhodnutím č. 52 tedy nemůže být podle názoru Komise považováno za opatření zmírňující škodlivé účinky provádění přílohy z roku 2016. Tyto zóny totiž jednak nebyly předmětem posouzení vlivů z roku 2015. A jednak vytvoření uvedených zón neumožňuje zabránit škodlivým účinkům způsobeným prováděním této přílohy nebo je snížit. Jejich vytvořením totiž má být pouze zachována stávající situace v části lesní oblasti Białowieża, avšak nebyly omezeny škodlivé účinky činností stanovených v příloze z roku 2016 pro zbývající – a rozsáhlejší – část území této oblasti. Dotčené referenční zóny byly navíc podle Komise vymezovány svévolně. Ve skutečnosti nemělo vymezení těchto zón vliv na maximální celkový objem těžby dřeva stanovený v této příloze, takže vymezení těchto zón bude mít za následek intenzivnější kácení na zbývající části území lesní oblasti Białowieża. Kromě toho je podle Komise možné se od vyloučení uvedených zón odchýlit. Rozhodnutí č. 51 navíc nařizuje kácení a odstraňování suchých stromů a stromů všech věkových tříd, jež jsou napadeny lýkožroutem smrkovým, aniž k těmto zónám přihlíží.
- 94 Polská republika nejprve zdůrazňuje, že LHP z roku 2012 je stejně jako příloha z roku 2016 „plánem péče“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích. Takový plán je totiž technickým nástrojem nezbytným k zajištění toho, že budou provedena ochranná opatření stanovená v PZO z roku 2015, neboť ten nestanoví objem těžby dřeva. Konkrétně příloha z roku 2016 umožňuje naplňovat cíl ochrany spočívající v omezení šíření lýkožrouta smrkového. V tomto ohledu musí být podle Polské republiky zdůrazněno, že úroveň těžby dřeva stanovená v této příloze, a sice 188 000 m³ pro lesní oblast Białowieża, je mnohem nižší než úroveň stanovené v plánech péče týkajících se období let 1992–2001 a 2002–2011, jež činily v prvním případě 308 000 m³ a v druhém případě 302 000 m³.
- 95 Polská republika dále zdůrazňuje, že bylo považováno za pravděpodobné, že provádění přílohy z roku 2016 může mít dopad na lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska. Právě z tohoto důvodu bylo pokládáno za nezbytné provést posouzení vlivů z roku 2015. V daném případě bylo v návaznosti na toto posouzení vydáno k prvnímu návrhu přílohy, který počítal s těžbou dřeva v objemu 317 894 m³,

negativní stanovisko. S přihlédnutím k tomuto posouzení pak příloha z roku 2016 těžbu dřeva snížila o 129 000 m³. Nové posouzení týkající se této přílohy prokázalo podle Polské republiky nepravděpodobnost významného nepříznivého vlivu na celistvost lokality. Ve skutečnosti má uvedená příloha významný příznivý dopad na prvky chráněné v PZO z roku 2015. Změna objemu těžby dřeva je totiž podle názoru Polské republiky nezbytná pro účely provedení ochranných opatření stanovených v tomto plánu. Kromě toho příloha z roku 2016 nepočítá s úmyslným usmrcováním, odchytům nebo vyrušováním živočichů.

- 96 Podle Polské republiky měla Komise neprávem za to, že opatření vyjmenovaná v příloze z roku 2016 sama o sobě skýtají nebezpečí škodlivých účinků na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 97 Polská republika v této souvislosti tvrdí, že Komise nevzala v úvahu skutečnost, že celistvost této lokality byla po staletí formována lidskou rukou, a to trvalým využíváním lesů. Konkrétně pak stav a procentní míra pokrytí stanovišť a druhů přítomných v okamžiku vyhlášení uvedené lokality jsou podle Polské republiky výsledkem předchozího využívání Bělověžského pralesa, totiž těžby dřeva v lesních porostech vysazených v minulosti. Ve skutečnosti to bylo radikální snížení těžby dřeva ve stárnoucích lesních porostech v LHP z roku 2012 pod nátlakem Komise, co vedlo k odumírání lesních porostů, zejména smrků, z důvodu takto vyvolaného rozšíření lýkožrouta smrkového. Kvůli tomuto odumírání začala doznávat změn i chráněná stanoviště. Konkrétně stanoviště 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy), tedy dominantní stanoviště, se začalo měnit v bažiny nebo lučiny. Polské orgány proto vypracovaly program nápravy, jehož východiskem byla celková inventarizace stavu stanovišť a druhů lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska. V tomto kontextu je přijetí přílohy z roku 2016 pokusem o návrat k původní metodě hospodaření.
- 98 Polská republika se domnívá, že za těchto podmínek právě kvůli přerušení ochranných opatření dochází k ohrožení celistvosti této lokality a kontinuity stanovišť, jež se na ní nacházejí. Absence lidské činnosti na podporu zachování biologické rozmanitosti vede k mizení druhů a jejich stanovišť. Komise podle Polské republiky pochybila, když se opírala o primární charakter Bělověžského pralesa a když tvrdila, že druhy vyskytující se v tomto pralesu jsou druhy typickými pro oblasti nenarušené člověkem.
- 99 Polská republika uvádí, že rozhodnutí uskutečňovat aktivní lesnické zásahy učinily i další členské státy. Tvrdí, že například v Rakousku byl zaveden program k omezení šíření lýkožrouta smrkového v národních parcích a na plochách vysoké přírodní hodnoty, v jehož rámci byl zachován zákaz prací ve „střediscích biodiverzity“ a zároveň jsou chráněny sousední hospodářské lesy využitím technik lesního hospodaření. Obecně se doporučuje, aby plochy, na nichž jsou chráněny přirozené procesy, například národní parky, byly jasně rozděleny na bezzásahovou oblast a přilehlé zóny, kde budou uskutečňovány činnosti směřující k omezení šíření lýkožrouta smrkového. Podobný přístup zaujala Polská republika vytvořením referenčních zón.
- 100 Polská republika tvrdí, že činnosti stanovené v příloze z roku 2016 jsou v souladu s PZO z roku 2015. Podle tohoto PZO totiž tato příloha vylučuje hospodářské činnosti, například kácení a ořez před kácením, v jednodruhových porostech složených nejméně z 10 % z jedinců, jejichž stáří dosahuje nejméně 100 let. V těchto porostech se podle Polské republiky uskutečňuje pouze „ozdravné kácení“ s cílem odstranit smrkové dřevo napadené lýkožroutem smrkovým. Suché dřevo se neodstraňuje. Navíc v přírodních rezervacích a v bažinných a mokřadních stanovištích se neuskutečňuje ani „ozdravné kácení“. Území, na nichž „ozdravné kácení“ neprobíhá, představuje podle Polské republiky 7 123 hektarů, tedy 58 % rozlohy lesní oblasti Białowieża. Kromě toho se činnosti stanovené v příloze z roku 2016 týkají pouze 5,4 % plochy dotčené lokality, tedy 3 401 hektarů. Za těchto podmínek posouzení vlivů z roku 2015 vyloučilo, že by se mohla naplnit potenciální hrozba, identifikovaná v PZO z roku 2015, spojená s odstraňováním odumřelých a odumírajících stromů.

- 101 Polská republika dodává, že pokud jde o saproxylické brouky, nebudou odstraňovány stojící odumřelé borovice obrácené ke slunci, které jsou stanovištěm krasce. Pokud jde o populace lesáka rumělkového, ty se podle studií prováděných v letech 2016 a 2017 na téměř 12 000 stromech koncentrují na osikách a jasanech. Inventarizace vypracovávaná od dubna 2016 je prvním projektem této povahy, v jehož rámci byly objektivně hodnoceny a statisticky ověřeny různé prvky charakteristické pro biologickou rozmanitost, a to na 1 400 územích uvnitř pravidelné sítě, která se rozprostírá na celém území lokality Bělověžského pralesa. Pokud jde o boroše Schneiderova, největší hrozba pro něj rovněž vyplývá z úbytku borovic. Pokud jde o prahlece červenoštitého, *Pytho kolwensis* a rýhovce pralesního, nejvážnější hrozba pro ně vyplývá z přerušení plynulého přísunu rozměrného odumřelého dřeva, jež je způsobeno rychlým odumíráním porostů starších smrků v důsledku rozšíření lýkožrouta smrkového.
- 102 Kromě toho kácení v souvislosti s odstraňováním odumřelých smrků má podle názoru Polské republiky příznivý dopad na stanoviště krasce a páchníka hnědého, neboť se tak zvyšuje přístup světla do lesa. Pokud jde o další druhy, a sice boroše Schneiderova, lesáka rumělkového a rýhovce pralesního, není smrk jejich oblíbenou dřevinou. V současnosti se v Bělověžském pralese nachází průměrně zhruba 64 m³ odumřelého dřeva na hektar. Vzhledem k nepřetržitému výskytu odumřelého dřeva v krajině tato skutečnost podle Polské republiky zajišťuje bezpečí stanovišť dotčených druhů brouků.
- 103 Podle Polské republiky je třeba rovněž přihlížet k referenčním zónám. Jejich účelem v žádném případě není kompenzovat nebo zmírnit údajně nepříznivý dopad předmětných aktivních lesnických zásahů. Tyto zóny totiž byly vytvořeny v souladu se zásadou loajální spolupráce ve smyslu čl. 4 odst. 3 SEU pro účely porovnání s dalšími zónami Bělověžského pralesa. Kromě toho umístění uvedených zón souvisí se stavem ochrany přírodních stanovišť a s absencí nezbytnosti plnit úkoly ochrany vyplývající z PZO z roku 2015. Komise nemůže polským orgánům vytýkat ani to, že nepodrobily tytéž zóny posouzení vlivů na životní prostředí. Polská republika tvrdí, že v souladu s touto logikou by totiž muselo být stejným způsobem kritizováno přerušení těžby v celém Bělověžském pralese, jak je požaduje Komise.
- 104 Polská republika tvrdí, že Komise má v tomto ohledu neprávem za to, že nečinnost má příznivý dopad na biologickou rozmanitost. Z výsledků inventarizace prováděné od dubna 2016 například vyplývá, že v přísně chráněné zóně Bělověžského národního parku se vyskytuje pouze jedna kolonie boroše Schneiderova, zatímco na území lesní oblasti Białowieża byla jeho přítomnost zjištěna v sedmdesáti případech. Podobná situace podle Polské republiky existuje u celé řady dalších druhů, například u kulíška nejmenšího nebo datlíka tříprstého.
- 105 A pokud jde konečně o zohlednění nejlepších dostupných vědeckých poznatků, Polská republika zdůrazňuje, že Bělověžský prales je natolik specifickým a jedinečným ekosystémem, že výsledky studií týkajících se vzájemné závislosti jednotlivých organismů, uskutečněných v jiných ekosystémech, nelze na situaci tohoto pralesa přenést. I když část vědecké veřejnosti nesouhlasí s potíráním šíření lýkožrouta smrkového kácením napadených stromů, existuje také řada vědeckých prací, podle nichž absence zásahu proti lýkožroutu smrkovému v Bělověžském pralese vede právě k vysoké pravděpodobnosti vzniku vážné a nenapravitelné újmy pro přírodní stanoviště a stanoviště živočišných druhů, k jejichž ochraně byla lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska vyhlášena. Kromě toho ze studie týkající se Bělověžského pralesa podle Polské republiky vyplývá, že přísná ochrana by měla být pouze doplňkem, a nikoli hlavním prvkem strategie ochrany a zachování vysoké úrovně biologické rozmanitosti.

b) Závěry Soudního dvora

1) Úvodní poznámky

- 106 Je třeba připomenout, že článek 6 směrnice o stanovištích ukládá členským státům řadu povinností a zvláštních postupů, které mají zabezpečit, jak vyplývá z čl. 2 odst. 2 této směrnice, zachování nebo případně obnovu příznivého stavu z hlediska ochrany u přírodních stanovišť a druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, na nichž má zájem Evropská unie, k dosažení obecnějšího cíle téže směrnice, kterým je zajistit vysokou úroveň ochrany životního prostředí, pokud jde o lokality chráněné podle této směrnice (v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 36, a ze dne 8. listopadu 2016, Lesoochrannárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, bod 43).
- 107 V tomto kontextu cílem ustanovení směrnice o stanovištích je, aby členské státy přijaly vhodná ochranná opatření, aby byly zachovány ekologické charakteristiky lokalit, které jsou místem výskytu typů přírodních stanovišť (rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 38, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 36).
- 108 Článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích stanoví za tímto účelem posuzovací postup, jehož účelem je s pomocí předchozí kontroly zajistit, aby plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, byl schválen pouze tehdy, když nebude mít nepříznivý účinek na celistvost této lokality (viz rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 28, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 43).
- 109 V tomto směru je třeba upřesnit, že pokud jde o oblasti označené jako ZCHO, jsou povinnosti vyplývající z čl. 4 odst. 4 první věty směrnice o ochraně ptáků v souladu s článkem 7 směrnice o stanovištích nahrazeny povinnostmi vyplývajícími ze směrnice o ochraně stanovišť, a to ode dne provádění této směrnice, nebo ode dne označení podle směrnice o ochraně ptáků, podle toho, které datum je pozdější (v tomto smyslu viz zejména rozsudek ze dne 24. listopadu 2016, Komise v. Španělsko, C-461/14, EU:C:2016:895, body 71 a 92 a citovaná judikatura).
- 110 Článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích rozlišuje dvě fáze.
- 111 První fáze, zmíněná v první větě téhož ustanovení, vyžaduje, aby členské státy provedly odpovídající posouzení důsledků plánu nebo projektu pro chráněnou lokalitu, pokud existuje pravděpodobnost, že tento plán nebo projekt bude mít na tuto lokalitu významný vliv (rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 29, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 44).
- 112 Konkrétně s přihlédnutím k zásadě obezřetnosti platí, že pokud existuje nebezpečí, že plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, může ohrozit cíle ochrany této lokality, musí na něj být pohlíženo jako na plán nebo projekt, který bude mít pravděpodobně významný vliv na tuto lokalitu. Posouzení zmíněného nebezpečí musí být provedeno zejména ve světle zvláštních vlastností a podmínek životního prostředí lokality dotčené takovým plánem nebo projektem (rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 30, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 45).
- 113 Odpovídající posouzení důsledků plánu nebo projektu pro příslušnou lokalitu, jež má být provedeno na základě čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích, implikuje, že musí být s přihlédnutím k nejlepším vědeckým poznatkům v dané oblasti identifikovány všechny stránky dotčeného plánu nebo

projektu, které mohou samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty ovlivnit cíle ochrany této lokality (viz zejména rozsudky ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 51, a ze dne 26. dubna 2017, Komise v. Německo, C-142/16, EU:C:2017:301, bod 57).

- 114 Posouzení provedené podle čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích tudíž nesmí být nedostatečné a musí obsahovat úplná, přesná a konečná zjištění a závěry, na jejichž základě bude odstraněna jakákoli důvodná vědecká pochybnost o účincích prací plánovaných v dané chráněné lokalitě (viz zejména rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 44, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 50).
- 115 Druhá fáze, uvedená v čl. 6 odst. 3 druhé větě směrnice o stanovištích, která nastupuje po zmíněném odpovídajícím posouzení, podmiňuje schválení takového plánu nebo projektu tím, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, s výhradou ustanovení odstavce 4 tohoto článku (rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 31, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 46).
- 116 Neexistence nepříznivého účinku na celistvost lokality jakožto přírodního stanoviště ve smyslu čl. 6 odst. 3 druhé věty směrnice o stanovištích předpokládá její zachování v příznivém stavu z hlediska ochrany, což znamená trvalé zachování základních charakteristik příslušné lokality souvisejících s výskytem typu přírodního stanoviště, jehož cíl ochrany byl důvodem pro zařazení této lokality na seznam LVS ve smyslu této směrnice (viz zejména rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 39, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 47).
- 117 Ke schválení plánu nebo projektu ve smyslu čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích tudíž může dojít pouze za podmínky, že příslušné orgány získaly jistotu, že nebude mít trvalé škodlivé účinky na celistvost dotyčné lokality. O takový případ jde tehdy, když z vědeckého hlediska nepřetrvává žádná důvodná pochybnost o neexistenci takových účinků (v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 40, a ze dne 8. listopadu 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, bod 42).
- 118 Toto ustanovení tak začleňuje zásadu obezřetnosti a umožňuje účinně předcházet nepříznivým vlivům zamýšlených plánů nebo projektů na celistvost chráněných lokalit. Méně striktní kritérium pro schválení nemůže natolik účinně zajistit dosažení cíle ochrany lokalit, ke kterému směřuje zmíněné ustanovení (rozsudky ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 41, a ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 53).
- 119 Příslušné vnitrostátní orgány tedy nemohou schválit zásahy, které mohou trvale ohrozit ekologické charakteristiky lokalit, v nichž se vyskytují typy přírodních stanovišť v zájmu Společenství nebo prioritní typy přírodních stanovišť. Jednalo by se zejména o případy, kdy by zásah mohl vést ke ztrátě nebo k částečnému a nenahraditelnému zničení prioritního typu přírodního stanoviště, které se nachází v dané lokalitě (v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 24. listopadu 2011, Komise v. Španělsko, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 163, a ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další, C-258/11, EU:C:2013:220, bod 43).
- 120 Podle ustálené judikatury nesmí z vědeckého hlediska přetrvávat žádná důvodná pochybnost o neexistenci škodlivých účinků na celistvost příslušné lokality k datu přijetí rozhodnutí o schválení projektu (viz zejména rozsudky ze dne 26. října 2006, Komise v. Portugalsko, C-239/04, EU:C:2006:665, bod 24, a ze dne 26. dubna 2017 Komise v. Německo, C-142/16, EU:C:2017:301, bod 42).

121 Ve světle těchto zásad je třeba posoudit, zda – jak tvrdí Komise ve svém prvním žalobním důvodu – Polská republika přijetím přílohy z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 porušila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.

2) K existenci plánu nebo projektu, který s dotyčnou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný

122 Přílohou z roku 2016 byl pozměněn LHP z roku 2012 týkající se lesní oblasti Białowieża, aby bylo v období 2012–2021 možné v této lesní oblasti zvýšit objem těžby dřeva z 63 471 m³ na 188 000 m³ uskutečňováním aktivních lesnických zásahů, jako je odstraňování smrků napadených lýkožroutem smrkovým prostřednictvím „ozdravného kácení“, odstraňování odumírajících stromů a opětovné zalesňování. Na základě rozhodnutí č. 51 byly tyto činnosti uskutečňovány nejen v lesní oblasti Białowieża, ale také v lesních oblastech Browsk a Hajnówka.

123 Z toho plyne, že příloha z roku 2016, jejímž jediným účelem je zvýšení objemu těžby dřeva uskutečňováním předmětných aktivních lesnických zásahů v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, nikterak nestanoví cíle ochrany a ochranná opatření týkající se této lokality, jež jsou ve skutečnosti uvedeny v PZO z roku 2015, přijatém polskými orgány krátce předtím.

124 Příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 tudíž jsou ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích „plánem“ nebo „projektem“, který s lokalitou Natura 2000 Puszcza Białowieska „přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný“, neboť umožňují takový zásah do přirozeného prostředí, jehož účelem je využívání lesních zdrojů.

125 V tomto směru není relevantní, že objem těžby dřeva stanovený v příloze z roku 2016 je nižší než objem povolený lesními hospodářskými plány na období 1992–2001 a 2002–2011. Existence takového plánu nebo projektu, který s chráněnou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, totiž závisí především na povaze předmětného zásahu, a nikoli pouze na jeho rozsahu.

126 Kromě toho Polská republika neprávem tvrdí, že příloha z roku 2016 umožnila naplnit cíl ochrany spočívající v omezení šíření lýkožrouta smrkového. Tento cíl totiž není mezi cíli ochrany v PZO z roku 2015 uveden, neboť ten naopak v příloze 3 výslovně stanoví, že odstraňování smrků napadených lýkožroutem smrkovým musí být považováno za potenciální hrozbu pro zachování příznivého stavu z hlediska ochrany stanovišť kulíška nejmenšího, sýce rousného a datlíka tříprstého.

127 Z toho plyne, že Polská republika byla na základě čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích povinna provést odpovídající posouzení vlivů předmětných aktivních lesnických zásahů, existovala-li pravděpodobnost, že tyto činnosti budou mít významný vliv na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.

3) K nezbytnosti a existenci odpovídajícího posouzení vlivů na dotyčnou lokalitu

128 Je třeba konstatovat, že předmětné aktivní lesnické zásahy tím, že stanoví provádění takových opatření, jako je odstraňování a kácení stromů na chráněných stanovištích v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, mohou svou samotnou povahou i vzhledem ke svému rozsahu a intenzitě ohrozit cíle ochrany této lokality.

129 V tomto ohledu je třeba především poukázat na to, že příloha z roku 2016 povoluje těžbu dřeva v objemu 188 000 m³ v lesní oblasti Białowieża v období 2012–2021, což představuje velmi vysokou úroveň těžby, která je téměř třikrát vyšší než těžba povolená v LHP z roku 2012 pro totéž období.

130 Z toho plyne, že existovala pravděpodobnost, že předmětné aktivní lesnické zásahy budou mít významný vliv na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.

- 131 V projednávaném případě Polská republika ostatně ani nepopírá, že byla povinna uskutečnit posouzení vlivů těchto činností na uvedenou lokalitu na základě čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích. Tvrdí však, že jednala v souladu s tímto ustanovením, když provedla posouzení vlivů z roku 2015.
- 132 Je zajisté nesporné, že v návaznosti na první posouzení, jež došlo k závěru, že původní návrh přílohy LHP z roku 2012 týkající se lesní oblasti Białowieża, který povoloval těžbu dřeva v objemu 317 894 m³, mohl mít škodlivé účinky na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, polské orgány tento objem v příloze z roku 2016 snížily na 188 000 m³.
- 133 Skutečností však zůstává, že posouzení vlivů z roku 2015 obsahuje řadu zásadních mezer.
- 134 Na prvním místě je třeba konstatovat, že se toto posouzení týká pouze přílohy z roku 2016, a nikoli rozhodnutí č. 51, i když tímto rozhodnutím bylo uskutečňování aktivních lesnických zásahů stanovených v uvedené příloze pouze pro lesní oblast Białowieża rozšířeno na lesní oblasti Browsk a Hajnówka, a tudíž na celou lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska, pouze s výjimkou národního parku.
- 135 Z toho plyne, že vliv těchto činností v obou posledně jmenovaných lesních oblastech nebyl předmětem žádného posouzení polskými orgány. Přitom podle judikatury připomenuté v bodě 113 tohoto rozsudku musí posouzení vlivů plánu nebo projektu, který s danou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, přihlížet ke kumulovaným účinkům, jež vyplývají z kombinace tohoto plánu nebo projektu s jinými plány nebo projekty s ohledem na cíle ochrany této lokality.
- 136 Na druhém místě, jak uvedl generální advokát v bodě 162 svého stanoviska, ze samotného znění bodu 4.2 posouzení vlivů z roku 2015, podle něhož „[u]stanovení týkající se vlivů na lokalitu Natura 2000 [Puszcza Białowieska] obsažená v ‚posouzení vlivů na životní prostředí‘ pro roky 2012–2021 v zásadě nemusí být aktualizována“, vyplývá, že toto posouzení bylo provedeno na základě údajů použitých pro účely posouzení vlivů LHP z roku 2012 na tuto lokalitu, a nikoli na základě aktualizovaných údajů.
- 137 Přitom posouzení nelze považovat za „odpovídající“ ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích, pokud chybí aktualizované údaje o chráněných stanovištích a chráněných druzích (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. září 2012, Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolioakarnanias a další, C-43/10, EU:C:2012:560, bod 115).
- 138 V projednávané věci to platí tím spíše, že účelem předmětných aktivních lesnických zásahů je právě zohlednit novou skutečnost, která nastala v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska po přijetí LHP z roku 2012, a sice, podle znění bodu 2.8 posouzení vlivů z roku 2015, „významnější zhoršení lesních porostů v důsledku rostoucího rozšíření lýkožrouta smrkového“, jehož první příznaky se podle tohoto dokumentu objevily v roce 2011 a jež vyvrcholilo v roce 2015.
- 139 Kromě toho, v souladu s judikaturou připomenutou v bodech 113, 114 a 120 tohoto rozsudku, právě na základě úplných, přesných a konečných zjištění a závěrů nesměly k datu přijetí přílohy z roku 2016, kterou byla povolena realizace předmětných aktivních lesnických zásahů, přetrvávat žádné důvodné vědecké pochybnosti s přihlédnutím k nejlepším poznatkům v dané oblasti, pokud jde o absenci škodlivých účinků na celistvost uvedené lokality.
- 140 Na třetím místě je třeba poukázat na to, že posouzení vlivů z roku 2015 neodkazuje na cíle ochrany stanovišť a druhů chráněných v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, jež byly předmětem PZO z roku 2015, ani nedefinuje celistvost této lokality a vážně nepřezkoumává důvody, proč předmětné aktivní lesnické zásahy na ně nemohou mít nepříznivý účinek.

- 141 Konkrétně pak toto posouzení, které se zaměřuje především na porosty napadené lýkožroutem smrkovým, a to hlavně na smrky, systematicky a detailně nezkoumá nebezpečí, jež s sebou nese provádění těchto činností pro každé stanoviště a druh chráněné v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 142 Pokud jde o stanoviště 91D0 (rašelinné lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasany, vrby a topoly), v uvedeném posouzení se nejprve uvádí, že tato stanoviště budou „prosvětlena“ v porostech, v nichž se vyskytuje smrk, a poté bez další analýzy dospívá v bodě 4.2.1 k závěru, že toto prosvětlování „nebude mít škodlivé účinky na stav stanoviště z hlediska jeho ochrany“, když se v tomto směru omezuje na konstatování, že rozsah kácení „by se měl odvíjet od reálného nebezpečí dalšího šíření“, avšak neposkytuje jediný konkrétní údaj o pravděpodobném vývoji tohoto šíření.
- 143 Stejně tak se v posouzení vlivů z roku 2015 v bodě 4.2.3 dospívá k závěru, že existují „zanedbatelné dopady“ pro prahlece červenoštitého, *Pytho kolwensis*, včelojeda lesního, strakapouda bělohřbetého, lejska malého, lejska bělokrkého a holuba doupňáka, pouze s tím odůvodněním, že se jedná o druhy, „které mají většinou přímou vazbu na lesní oblasti a na něž nebudou mít plánované činnosti žádné výraznější dopady“. Kromě toho toto posouzení sice v témže bodě 4.2.3 ohledně boroše Schneiderova, krasce, lesáka rumělkového, páchníka hnědého, rýhovce pralesního, kulíška nejmenšího a datlíka tříprstého uvádí, že „v izolovaných případech nelze vyloučit vliv na jejich stanoviště“, avšak k vyloučení významného vlivu se omezuje na konstatování, že bude zachována „část porostů s odumírajícími stromy“, avšak není stanoveno jejich množství nebo místo, kde budou muset být chráněny.
- 144 Z toho plyne, že posouzení vlivů z roku 2015 nemohlo rozptýlit veškeré vědecké pochybnosti o škodlivých účincích přílohy z roku 2016 na lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 145 Toto zjištění je podpořeno skutečností, že v den schválení této přílohy byl přijat program nápravy a o šest dnů později rozhodnutí č. 52.
- 146 Jak totiž vyplývá z odůvodnění tohoto programu a z ustanovení tohoto rozhodnutí, bylo účelem těchto opatření právě posoudit vlivy aktivních lesnických zásahů stanovených v uvedené příloze na lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska zavedením referenčních zón v lesních oblastech Białowieża a Browsk, v nichž tyto činnosti nesměly být uskutečňovány.
- 147 Podle vysvětlení poskytnutých samotnou Polskou republikou měly tyto zóny na ploše přibližně 17 000 hektarů především umožnit posouzení vývoje charakteristik této zcela bezzásahové lokality, aby mohl být tento vývoj porovnán s vývojem vyplývajícím z aktivních lesnických zásahů stanovených v příloze z roku 2016, jež jsou uskutečňovány na zbývajícím území tří dotčených lesních oblastí, jehož plocha činí přibližně 34 000 hektarů.
- 148 Před schválením plánu nebo projektu však musí být provedeno odpovídající posouzení jeho vlivů na dotýcnou lokalitu (viz zejména rozsudek ze dne 7. září 2004, Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, bod 53). K tomuto posouzení tedy nemůže dojít současně nebo až následně (viz obdobně rozsudky ze dne 20. září 2007, Komise v. Itálie, C-304/05, EU:C:2007:532, bod 72, a ze dne 24. listopadu 2011, Komise v. Španělsko, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 104).
- 149 Kromě toho je nesporné, že v okamžiku přijetí přílohy z roku 2016 neměly polské orgány k dispozici úplné výsledky inventarizace biologické rozmanitosti lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, kterou považovaly za nutné od dubna 2016 provádět, aby identifikovaly místa rozšíření chráněných druhů vyskytujících se v této lokalitě.
- 150 Z toho plyne, že tyto orgány si byly samy vědomy, že údaje dostupné v okamžiku přijímání této přílohy o vlivu předmětných aktivních lesnických zásahů na tyto druhy byly nedostačující.

151 Za těchto podmínek je třeba uzavřít, že polské orgány neměly k dispozici všechny relevantní údaje pro posouzení vlivů předmětných aktivních lesnických zásahů na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska a neprovedly před přijetím přílohy z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 odpovídající posouzení těchto vlivů, tudíž nesplnily povinnost, která pro ně vyplývá z čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích.

4) K nepříznivému účinku na celistvost dotyčné lokality

152 Komise dále tvrdí, že polské orgány schválily předmětné aktivní lesnické zásahy, přestože mohou mít nepříznivý účinek na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.

153 V této souvislosti je třeba připomenout, že, jak bylo uvedeno v bodě 16 tohoto rozsudku, lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska byla na žádost Polské republiky označena jako LVS podle směrnice o stanovištích, a je rovněž ZCHO, vyhlášenou v souladu se směrnicí o ochraně ptáků.

154 Je přitom zřejmé pravda, jak tvrdí Polská republika, že režim ochrany, jež tyto směrnice přiznávají lokalitám náležejícím do sítě Natura 2000, nezakazuje veškerou lidskou činnost na území těchto lokalit, nicméně podmiňuje povolení uvedených činností dodržováním povinností stanovených těmito směrnicemi (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. července 2011, Azienda Agro-Zootecnica Franchini a Eolica di Altamura, C-2/10, EU:C:2011:502, bod 40).

155 Z toho důvodu, jak uvedl generální advokát v bodě 134 svého stanoviska, je zcela irelevantní argumentace tohoto členského státu vycházející ze skutečnosti, že Bělověžský prales nelze považovat za „přirozený“ nebo „primární“ prales, protože byl odjakživa aktivně obhospodařován člověkem, který určoval jeho ráz, neboť směrnice o stanovištích a směrnice o ochraně ptáků určují rámec pro péči o les bez ohledu na kvalifikaci tohoto lesa.

156 Podle čl. 6 odst. 3 druhé věty směrnice o stanovištích, použitelného na základě článku 7 této směrnice na ZCHO, tak Polská republika mohla povolit předmětné aktivní lesnické zásahy pouze za podmínky, že nemají škodlivé účinky na trvalé zachování základních charakteristik lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, jež se váží k přítomnosti typů stanovišť, jejichž cíl ochrany byl důvodem pro zařazení této lokality na seznam LVS.

157 V projednávaném případě je nesporné, že cíl ochrany, který vedl k vyhlášení lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska jako LVS a ZCHO, odpovídá zachování ve stavu příznivém z hlediska ochrany v souladu se základními charakteristikami této lokality, stanovišť 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy), 91D0 (rašelinné lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasanem, vrbami a topoly), stanovišť saproxylických brouků, například boroše Schneiderova, krasce, lesáka rumělkového, prahlece červenoštítkového, *Pytho kolwensis* a rýhovce pralesního, jakož i stanovišť ptáků, například včelojeda lesního, kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého, lejska malého, lejska bělokrkého a holuba doupňáka.

158 K podání důkazu porušení čl. 6 odst. 3 druhé věty směrnice o stanovištích nemusí Komise s přihlédnutím k zásadě omezitelnosti, která je, jak bylo připomenuto v bodě 118 tohoto rozsudku, začleněna do tohoto ustanovení, prokázat příčinnou souvislost mezi předmětnými aktivními lesnickými zásahy a nepříznivým účinkem na celistvost těchto stanovišť a druhů, nýbrž postačí, aby prokázala pravděpodobnost nebo nebezpečí, že tyto činnosti takový nepříznivý účinek vyvolají (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. listopadu 2011, Komise v. Španělsko, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 142 a citovaná judikatura).

159 Je tedy třeba posoudit, zda – jak tvrdí Komise na podporu prvního žalobního důvodu – mohou mít předmětné aktivní lesnické zásahy škodlivé účinky na uvedená stanoviště a uvedené druhy chráněné v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, a tedy mít nepříznivé účinky na celistvost této lokality.

- 160 V této souvislosti je třeba nejprve konstatovat, že i když je cílem těchto činností „především“ – jak se uvádí v příloze z roku 2016 – kácet smrky napadené lýkožroutem smrkovým, ani tato příloha ani rozhodnutí č. 51 neobsahují omezení ohledně stáří stromů nebo lesních porostů, jichž se uvedené činnosti týkají, zejména v závislosti na stanovišti, na němž se nacházejí. Právě naopak – rozhodnutí č. 51 výslovně stanoví, že budou káceny stromy napadené lýkožroutem smrkovým „ve všech věkových třídách lesních porostů“, a upřesňuje, že v souvislosti s kácením neplatí „omezení související se stářím stromů a funkcí lesních porostů“. Z toho plyne, že příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 povolují kácení stoletých smrků ve všech typech porostů, a to i na chráněných stanovištích.
- 161 Dále je třeba uvést, že jak příloha z roku 2016, tak rozhodnutí č. 51 podle všeho umožňují kácení z důvodů „veřejné bezpečnosti“ bez sebemenšího upřesnění konkrétních podmínek, za kterých je kácení z takovýchto důvodů ospravedlněno.
- 162 A konečně příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 umožňují odstraňování jakéhokoli typu „stromů“, a to nejen smrků, ale i borovic, habrů, dubů, olší, jasanů, vrb a topolů, jsou-li „odumřelé“, „suché“, nebo „odumírající“, opět aniž by stanovily omezení, pokud jde o dotyčné porosty.
- 163 Na rozdíl od toho, co tvrdí Polská republika, tedy předmětné aktivní lesnické zásahy podle všeho nespočívají jen v „ozdravném kácení“ s cílem odstranit pouze smrky napadené lýkožroutem smrkovým, ale umožňují kácení a ořez před kácením v jednodruhových porostech složených nejméně z 10 % z jedinců, jejichž stáří dosahuje nejméně 100 let.
- 164 Přitom podle judikatury připomenuté v bodě 119 tohoto rozsudku existuje nebezpečí, že takové aktivní lesnické zásahy, o něž se jedná v projednávané věci, které spočívají odstraňování a kácení značného množství stromů v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, již ze své podstaty trvale ohrozí ekologické charakteristiky této lokality, neboť jsou nevyhnutelně s to vést k vymizení nebo částečnému a nenapravitelnému zničení chráněných stanovišť a druhů, jež se vyskytují v uvedené lokalitě.
- 165 Je tedy třeba konstatovat, že předmětné aktivní lesnické zásahy představují právě naplnění potenciálních hrozeb identifikovaných polskými orgány v příloze 3 PZO z roku 2015 pro tato stanoviště a tyto druhy.
- 166 Nejprve je totiž třeba uvést, že „kácení stromů ve více než sto let starých porostech“ je identifikováno jako potenciální hrozba v PZO z roku 2015 pro stanoviště 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasaný, vrbami a topoly), jakož i pro včelojeda lesního žijícího na těchto stanovištích; „kácení lesa“ a „omlazování lesů a smíšených lesů lesnickými zásahy“ jsou mimoto zmíněny jako hrozba pro boroše Schneiderova.
- 167 Dále „odstraňování napadených borovic a smrků starších sta let“, tedy stromů napadených lýkožroutem smrkovým, je identifikováno jako potenciální hrozba pro kulíška nejmenšího, sýce rousného a datlíka tříprstého.
- 168 A konečně „odstraňování odumřelých nebo odumírajících stromů“ je evidováno jako potenciální hrozba pro stanoviště 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasaný, vrbami a topoly) a pro kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého a lesáka rumělkového, zatímco „odstraňování odumřelých stromů“ je identifikováno jako potenciální hrozba pro boroše Schneiderova, krasce, prahlece červenoštitého, *Pytho kolwensis* a rýhovce pralesního.
- 169 V této souvislosti je třeba upřesnit, že vzhledem k tomu, že předmětné aktivní lesnické zásahy přesně odpovídají potenciálním hrozbám identifikovaným polskými orgány v příloze 3 PZO z roku 2015 pro tato stanoviště a tyto druhy, je pro posouzení nepříznivého účinku na celistvost lokality Natura 2000

Puszczza Białowieska – na rozdíl od toho, co tvrdí Polská republika – irelevantní, že příloha z roku 2016 neobsahuje žádné ustanovení stanovící výslovně úmyslné usmrcování, odchyt nebo vyrušování zvířat.

- 170 Žádný další argument předložený Polskou republikou nemůže tato zjištění zpochybnit.
- 171 Na prvním místě, pokud jde o nezbytnost bojovat proti šíření lýkožrouta smrkového, zajisté nelze s ohledem na zásadu obezřetnosti, která je jedním ze základů politiky vysoké úrovně ochrany, již Unie sleduje v oblasti životního prostředí v souladu s čl. 191 odst. 2 prvním pododstavcem SFEU a v jejímž světle musí být vykládány unijní právní předpisy v oblasti ochrany životního prostředí, vyloučit, že členský stát může být při striktním dodržování zásady proporcionality oprávněn provádět aktivní lesnické zásahy v lokalitě Natura 2000 chráněné na základě směrnice o stanovištích a směrnice o ochraně ptáků, aby zastavil šíření škodlivých organismů, jež by mohlo mít nepříznivý účinek na celistvost této lokality.
- 172 V projednávaném případě však argumentace rozvinutá k této otázce Polskou republikou neumožňuje mít za to, že předmětné aktivní lesnické zásahy mohou být odůvodněny nezbytností zastavit šíření takového škodlivého organismu.
- 173 Jak totiž zaprvé vyplývá již z bodů 126 a 167 tohoto rozsudku, nebyl lýkožrout smrkový nikterak identifikován v PZO z roku 2015 jako potenciální hrozba pro celistvost lokality Natura 2000 Puszczza Białowieska, přestože první příznaky jeho šíření byly podle tohoto členského státu pozorovány v roce 2011, ale právě naopak – jako potenciální hrozba bylo v tomto plánu identifikováno odstraňování staletých smrků a borovic napadených lýkožroutem smrkovým. Na rozdíl od toho, co tvrdila Polská republika na jednání, PZO z roku 2015 ostatně nepočítá s možností provádět „ozdravné kácení“ vztahující se specificky na stromy napadené lýkožroutem smrkovým.
- 174 Zadruhé s ohledem na informace, které má k dispozici Soudní dvůr v projednávané věci, nelze na rozdíl od toho, co tvrdí Polská republika, spatřovat žádnou souvislost mezi objemem těženého dřeva a šířením lýkožrouta smrkového.
- 175 Je totiž zajisté pravda, že LHP z roku 2012 snížil po intervenci Komise objem těžby dřeva v lesní oblasti Białowieża na 63 471 m³ v období 2012–2021, avšak je nesporné, že ještě před koncem roku 2015, tedy po méně než čtyřech letech, byla tato horní hranice, jak bylo uvedeno v bodě 24 tohoto rozsudku, polskými orgány vyčerpána.
- 176 Podle všeho tedy – jak rovněž uvedl generální advokát v bodě 160 svého stanoviska – zůstal objem těžby dřeva v této oblasti ve skutečnosti stejný jako v předchozích obdobích, během nichž platné lesní hospodářské plány stanovily objem těžby dřeva v lesní oblasti Białowieża na 308 000 m³ v období 1992–2001 a na 302 000 m³ v období 2002–2011. Nelze tedy právoplatně tvrdit, že šíření lýkožrouta smrkového bylo způsobeno snížením objemu těženého dřeva v letech 2012 až 2015.
- 177 Zatřetí, jak vyplývá již z bodů 160 až 163 tohoto rozsudku, předmětné aktivní lesnické zásahy nebyly v žádném případě zaměřeny pouze na smrky napadené lýkožroutem smrkovým, neboť tyto činnosti se týkají i odumřelých smrků, i když nebyly napadeny lýkožroutem smrkovým, a kromě toho nevylučují odstraňování dalších druhů stromů, jako jsou habry, duby, olše, jasan, vrby a topoly. Jak přitom Polská republika potvrdila na jednání v odpověď na otázku Soudního dvora k tomuto bodu, napadá lýkožrout smrkový pouze jehličnaté stromy, především smrky, ale nikoli listnaté stromy.
- 178 Kromě toho je sice pravda, jak zdůraznila samotná Polská republika na jednání, že při boji proti šíření lýkožrouta smrkového je nutné najít určitou rovnováhu mezi aktivními a pasivními lesnickými zásahy, aby mohly být naplněny cíle ochrany uvedené ve směrnici o stanovištích a ve směrnici o ochraně ptáků, avšak je nutno konstatovat, jak uvedl generální advokát v bodě 158 svého stanoviska, že toto hledání

rovnováhy se nikterak neodráží v ustanoveních rozhodnutí č. 51, která umožňují kácení smrků a odstraňování odumřelých a odumírajících stromů bez jakéhokoli dalšího omezení než horní hranice vyplývající z maximálního objemu těžby dřeva povoleného ve třech dotčených lesních oblastech.

- 179 Začtvrté ze skutečností předložených Soudnímu dvoru a z diskusí, jež proběhly na jednání, vyplývá, že k datu přijetí přílohy z roku 2016 přetrvávala vědecká kontroverze ohledně nejvhodnějších metod k zastavení šíření lýkožrouta smrkového. Jak vyplývá z programu nápravy, týkala se tato kontroverze především samotné účelnosti boje proti tomu šíření, neboť k němu podle některých vědeckých názorů dochází v rámci přirozeného cyklu, který se periodicky objevuje v závislosti na charakteristikách lokality, jejíž cíl ochrany byl důvodem pro zařazení na seznam LVS a pro vyhlášení ZCHO. V souladu s judikaturou připomenutou v bodě 117 tohoto rozsudku tudíž polské orgány nemohly přijmout přílohu z roku 2016, pokud neměly vědeckou jistotu, že předmětné aktivní lesnické zásahy nemají trvalé škodlivé účinky na celistvost dotčené lokality.
- 180 A konečně zapáté se Polská republika nemůže, nemá-li si protiřečit, pokoušet dovozovat argumenty z opatření, jež přijaly jiné členské státy, jako například Rakouská republika, v boji proti šíření lýkožrouta smrkového, neboť Bělověžský prales je podle vlastních tvrzení Polské republiky, zopakovaných na jednání, natolik specifický a jedinečný, že na něj nelze použít vědecké studie týkající se jiných ekosystémů.
- 181 Pokud jde naproti tomu o týž ekosystém, je namístě poukázat na to, že Komise na jednání uvedla, aniž by to Polská republika zpochybnila, že v běloruské části Bělověžského pralesa, která sousedí s lokalitou Natura 2000 Puszcza Białowieska a rozprostírá se na ploše přibližně 82 000 hektarů, nepovažovaly příslušné vnitrostátní orgány za nezbytné provádět „ozdravné kácení“ k tomu, aby bylo zastaveno šíření lýkožrouta smrkového.
- 182 Pokud jde na druhém místě o zavedení referenčních zón rozhodnutím č. 52, je třeba poukázat na to, že Polská republika sama uznává, že účelem těchto zón není zmírnit následky předmětných aktivních lesnických zásahů v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, neboť jediným účelem těchto zón je, jak již bylo uvedeno v bodě 146 tohoto rozsudku, posoudit vývoj charakteristik této lokality mimo jakýkoli zásah člověka.
- 183 Je tedy třeba konstatovat, že referenční zóny stanovené v rozhodnutí č. 52, tím, že se omezují na zachování situace před provedením přílohy z roku 2016 v některých částech lesních oblastí Białowieża a Browsk, nikterak neomezují škodlivé účinky vyplývající z předmětných aktivních lesnických zásahů na zbývající části území těchto lesních oblastí. Právě naopak – jak správně tvrdí Komise, při neexistenci vlivu na maximální celkové povolené množství těžby dřeva může zavedení uvedených zón, o nichž je nesporné, že se týkají plochy 17 000 hektarů představující přibližně polovinu rozlohy obou dotčených lesních oblastí, tyto účinky zhoršit, neboť to nutně povede k intenzivnějšímu kácení v těch částech těchto lesních oblastí, které nebyly vyňaty.
- 184 Pokud jde o tvrzení, že předmětné aktivní lesnické zásahy jsou rovněž vyloučeny v přírodních rezervacích a v mokřadních a bažinných stanovištích, je třeba podotknout, že i když z toho zajisté může vyplývat vyloučení předmětných aktivních lesnických zásahů, jak tvrdí Polská republika, na stanovištích 91D0 (rašelinné lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasaný, vrby a topoly), nebylo naproti tomu tvrzeno a již vůbec ne doloženo, že by se toto vyloučení týkalo celé plochy těchto stanovišť. Kromě toho uvedená vyloučení, přestože jsou zmíněna regionálním ředitelem ochrany životního prostředí v Białystoku ve stanovisku, jež vydal dne 12. února 2016 k příloze z roku 2016, nefigurují ani v této příloze ani v rozhodnutí č. 51, ani v rozhodnutí č. 52.
- 185 Pokud jde na třetím místě o vliv předmětných aktivních lesnických zásahů na saproxylické brouky, Polská republika sice tvrdí, že nebudou odstraňovány „stojící odumřelé borovice obrácené ke slunci“, které jsou stanovištěm krasce, avšak neuvádí žádný důkaz na podporu tohoto tvrzení, které je

mimochodem v rozporu s ustanoveními přílohy z roku 2016 a rozhodnutí č. 51, která výslovně stanoví odstraňování odumřelých a odumírajících stromů, aniž by obsahovala omezení, jehož se tento členský stát dovolává.

- 186 Kromě toho je třeba poukázat na to, že tvrzené hrozby pro boroše Schneiderova, lesáka rumělkového, prahlece červenoštitého, *Pytho kolwensis* a rýhovce pralesního, jichž se dovolává Polská republika a jež jsou zmíněny v bodě 101 tohoto rozsudku, se neshodují s hrozbami identifikovanými polskými orgány v PZO z roku 2015. Naproti tomu z uvedeného PZO vyplývá, že takovou hrozbou je odstraňování odumírajících smrků a borovic.
- 187 Na čtvrtém místě není relevantní, že populace některých saproxylických brouků, například boroše Schneiderova, nebo ptáků, například kulíška nejmenšího nebo datlíka tříprstého, jsou v lesní oblasti Białowieża četnější než v národním parku, ve kterém nemůže docházet k žádným aktivním lesnickým zásahům. Taková okolnost – i kdyby byla prokázána – totiž v žádném případě nemůže zpochybnit skutečnost, že z důvodů uvedených v bodech 164 až 168 tohoto rozsudku mají tyto činnosti nepříznivý účinek na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 188 A konečně na pátém místě, pokud by se Polská republika odůvodněním některých předmětných aktivních lesnických zásahů důvody souvisejícími s veřejnou bezpečností a nezbytností využívat lesní zdroje z hospodářských či sociálních důvodů zamýšlela dovolávat čl. 6 odst. 4 směrnice o stanovištích, je třeba připomenout, že hlavním cílem této směrnice je zajistit podpořit ochranu biologické rozmanitosti s ohledem na hospodářské, sociální, kulturní a regionální požadavky, takže zachování této biologické rozmanitosti může v určitých případech vyžadovat udržování nebo přímo podporu určitých lidských činností (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. září 2012, *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias a další*, C-43/10, EU:C:2012:560, bod 137).
- 189 Je však třeba zdůraznit, že jakožto ustanovení upravující výjimku z kritéria schválení uvedeného v druhé větě čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích musí být čl. 6 odst. 4 této směrnice vykládán restriktivně a může být použit, až když byly důsledky plánu nebo projektu posouzeny podle ustanovení uvedeného odstavce 3 (viz zejména rozsudek ze dne 21. července 2016, *Orleans a další*, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 60 a citovaná judikatura).
- 190 Podle čl. 6 odst. 4 směrnice o stanovištích totiž platí, že pokud navzdory negativnímu výsledku posouzení uskutečněného podle první věty čl. 6 odst. 3 této směrnice musí být určitý plán nebo projekt z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru, přesto uskutečněn a není-li k dispozici žádná alternativní řešení, zajistí dotčený členský stát veškerá kompenzační opatření nezbytná pro zajištění ochrany celkové soudržnosti sítě Natura 2000 (viz zejména rozsudek ze dne 21. července 2016, *Orleans a další*, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 62).
- 191 Za těchto podmínek představuje znalost důsledků plánu nebo projektu z hlediska cílů ochrany, které se týkají dotčené lokality, nezbytnou podmínku pro použití čl. 6 odst. 4 uvedené směrnice, jelikož v opačném případě nemůže být přezkoumána žádná podmínka pro použití této výjimky. Posouzení případných naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a posouzení existence alternativních řešení, která by dotčenou lokalitu poškodila méně, totiž vyžaduje poměření s nepříznivými účinky posuzovaného plánu nebo projektu na lokalitu. Kromě toho účinky na dotčenou lokalitu musí být definovány přesně, aby mohla být určena povaha případných kompenzačních opatření (viz zejména rozsudky ze dne 24. listopadu 2011, *Komise v. Španělsko*, C-404/09, EU:C:2011:768, bod 109, a ze dne 14. ledna 2016, *Grüne Liga Sachsen a další*, C-399/14, EU:C:2016:10, bod 57).
- 192 V projednávaném případě se však Polská republika vzhledem k neexistenci odpovídajícího posouzení vlivů předmětných aktivních lesnických zásahů na celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska na základě čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích a vzhledem k neexistenci jakéhokoli

přezkumu stran proveditelnosti alternativních řešení k provádění těchto činností nemůže dovolávat odchylných ustanovení čl. 6 odst. 4 této směrnice, a to tím spíše, že nestanovila žádné kompenzační opatření.

- 193 Vzhledem k předchozím úvahám je první žalobní důvod, vycházející z porušení čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, opodstatněný.

2. K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích a čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků

a) Argumentace účastnic řízení

- 194 Komise má za to, že Polská republika porušila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích a čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků, když provedla předmětné aktivní lesnické zásahy.
- 195 Pouhá skutečnost, že do PZO z roku 2015 byla zapsána ochranná opatření pro lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska bez možnosti jejich reálného provedení, nestačí podle Komise k tomu, aby bylo dosaženo souladu s čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích, který ukládá povinnost zavést ochranná opatření nezbytná pro přírodní stanoviště uvedená v příloze I této směrnice a živočišné druhy uvedené v příloze II uvedené směrnice. Pojem „zavést“ totiž podle Komise vyžaduje, že tato opatření mohou být skutečně provedena. Tento výklad se použije také na čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků.
- 196 Přitom provádění aktivních lesnických zásahů, například kácení, „ozdravné kácení“ a opětovné zalesňování, ve stanovištích, jejichž zachování ve stavu ochrany formálně vylučuje takové činnosti, které ze své povahy představují hrozbu pro zachování uvedeného stavu ochrany, je podle Komise zjevně v rozporu s ochrannými opatřeními stanovenými v příloze 5 PZO z roku 2015, jež spočívají ve vyloučení lesních hospodářských činností ve „všech jednodruhových porostech složených nejméně z 10 % z jedinců, jejichž stáří dosahuje nejméně 100 let“, „zachování odumírajících stromů“ a „zachování všech odumřelých smrků starších sta let až do úplné mineralizace“. Komise v tomto směru poukazuje na to, že místa, kde jsou plánovány předmětné aktivní lesnické zásahy, se překrývají s lokalitami staletých porostů a se stanovišti saproxylických brouků, především boroše Schneiderova a lesáka rumělkového.
- 197 Komise mimoto tvrdí, že tyto činnosti jsou ve všech směrech totožné s hrozbami identifikovanými v příloze 3 PZO z roku 2015 pro přírodní stanoviště a stanoviště druhů ptáků a saproxylických brouků. Vzhledem k tomu, že těmto hrozbám je třeba předcházet prováděním ochranných opatření, jsou uvedená ochranná opatření ohrožena či dokonce je zmařen jejich užitečný účinek každým opatřením, které naplňuje uvedené hrozby.
- 198 Provádění rozhodnutí č. 51, které počítá s odstraňováním odumírajících stromů na celém území lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, tak podle Komise ještě umocňuje hrozby identifikované v PZO z roku 2015 a ještě více komplikuje provádění ochranných opatření, jež jsou v něm stanoveny.
- 199 Podle názoru Komise navíc předmětné aktivní lesnické zásahy mohou mít škodlivý účinek na celkový stav ochrany některých druhů saproxylických brouků, zejména krasce a prahlece červenošitého, v Polsku a v celé Evropě, neboť lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska je jedním z posledních nebo nejvýznamnějších areálů jejich rozšíření v Unii.

- 200 A konečně vzhledem k tomu, že cílem směrnice o stanovištích a směrnice o ochraně ptáků je umožnit, aby stanoviště chráněných druhů byla zachována nebo obnovena ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany, a nikoli pouze předcházet jejich zániku, musí být jakýkoli argument vycházející ze zachování populace daného druhu na úrovni uvedené ve standardním formuláři údajů z roku 2007 pro lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska (dále jen „SFÚ“) podle Komise zamítnut.
- 201 Polská republika tvrdí, že příloha z roku 2016 zajišťuje účinné provedení ochranných opatření zavedených v PZO z roku 2015 v souladu s čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích. Tato příloha je tudíž s tímto plánem v souladu, neboť zajišťuje zachování nebo obnovení přírodních stanovišť nebo stanovišť druhů, pro něž byla lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska vyhlášena, ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany. Pouhá skutečnost, že v PZO z roku 2015 byla zavedena ochranná opatření, není podle Polské republiky v tomto směru dostačující.
- 202 Ochranná opatření stanovená v PZO z roku 2015 pro stanoviště 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy) podle Polské republiky spočívají zejména v přizpůsobení skladby lesního porostu způsobem, který bude v souladu s přírodním stanovištěm v lesních porostech, ve kterých převládají osiky, břízy, borovice a řidčeji i smrky. Tato opatření se odrážejí v LHP z roku 2012 ve formě plánovaných prací úklidu, prosvětlování a ořezu. K provedení těchto opatření je tedy zapotřebí těžba dřeva.
- 203 Polská republika tvrdí, že v tomto ohledu by bylo v rozporu jak se směrnicí o stanovištích a směrnicí o ochraně ptáků, tak se „základy ekologických znalostí“ a se zdravým rozumem zamítnout argumenty vycházející ze zachování populace daného druhu na úrovni uvedené ve SFÚ. Kdyby se totiž kvantitativní úroveň každého druhu chráněného v dané lokalitě Natura 2000 musela neustále zvyšovat nad tuto úroveň, vyplynulo by z toho nepředvídatelné narušení ekologického systému na daném území.
- 204 Podle názoru Polské republiky jsou kvantitativní změny pozorované u části populace druhů chráněných v Bělověžském pralese výsledkem zvýšeného přístupu k potravě, jež má spojitost s krátkodobým narušením, a sice se značným rozšířením lýkožrouta smrkového. V dlouhodobém horizontu by přirozeným důsledkem této situace byl dramatický úbytek. Stálá a prostorově omezená kontrola šíření lýkožrouta smrkového, tedy zachování jeho územního rozsahu a vysokého podílu smrků v lesních porostech, by mohla být jedním faktorem pro zachování relativně stabilní situace, pokud jde například o populace datlí. Navzdory možným nepříznivým účinkům na tyto populace způsobeným předmětnými aktivními lesnickými zásahy zůstává velikost uvedených populací podle PZO z roku 2015 na poměrně vysoké úrovni.
- 205 Polská republika uvádí, že populace strakapoudů bělohřbetých a datlíků tříprstých nedoznaly na hranicích národního parku výrazné kvantitativní změny. Z důvodu nízkého podílu smrků v lesních porostech tohoto parku a odlišné povahy lesních stanovišť totiž nemá šíření lýkožrouta smrkového v této oblasti masivní povahu. Z toho plyne, že na stanovištích charakterizovaných odlišnými ukazateli, jež jsou náchylnější k šíření lýkožrouta smrkového, může být díky zvoleným opatřením lesního hospodaření zachována dynamická rovnováha.
- 206 Příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 navíc podle Polské republiky nemohou mít škodlivý účinek na stav ochrany některých druhů saproxylických brouků. Hrozba pro některé druhy, například pro krasce a prahlece červenoštíteho, totiž v první řadě vyplývá z omezení a vyloučení účinků požárů. Další druhy, například boroš Schneiderův a lesák rumělkový, nacházejí v Bělověžském pralese dobré podmínky pro svůj vývoj. Pokud jde o boroše Schneiderova, jeho dlouhodobé ohrožení vyplývá z neobnovování borovice v Bělověžském národním parku.

b) Závěry Soudního dvora

- 207 Úvodem je třeba připomenout, že podle čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích musí členské státy pro každou zvláštní oblast ochrany stanovit nezbytná ochranná opatření, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I této směrnice a druhů uvedených v příloze II uvedené směrnice, jež se na těchto lokalitách vyskytují. Podle čl. 4 odst. 4 téže směrnice musí být každá LVS dotýcným členským státem vyhlášena jako taková oblast.
- 208 Kromě toho je třeba uvést, že článek 4 směrnice o ochraně ptáků upravuje specificky zaměřený a zesílený režim jak pro druhy uvedené v příloze I této směrnice, tak pro pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy neuvedené v této příloze, který je odůvodněn tím, že v prvním případě se jedná o nejohroženější druhy a ve druhém případě o druhy představující společné dědictví Unie. Členské státy tedy mají povinnost přijmout opatření nezbytná k ochraně uvedených druhů (rozsudek ze dne 13. prosince 2007, Komise v. Irsko, C-418/04, EU:C:2007:780, bod 46 a citovaná judikatura).
- 209 Tato opatření musí být způsobilá zajistit zejména přežití a rozmnožování druhů ptáků uvedených v příloze I směrnice o ochraně ptáků, jakož i rozmnožování, pelichání a zazimování pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů neuvedených v této příloze. Nesmí se omezovat jen na odvracení poškozování a vnějších škodlivých zásahů způsobených člověkem, nýbrž musí podle povahy věci zahrnovat též pozitivní opatření k ochraně a zlepšení stavu lokality (rozsudek ze dne 13. prosince 2007, Komise v. Irsko, C-418/04, EU:C:2007:780, body 153 a 154).
- 210 V projednávaném případě je nesporné, že účelem PZO z roku 2015 je zachovat v souladu se směrnicí o stanovištích a směrnicí o ochraně ptáků ochranná opatření nezbytná pro zachování příznivého stavu ochrany stanovišť a druhů chráněných těmito směrnicemi, jež se vyskytují v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 211 Tato opatření, jež jsou uvedena v příloze 5 PZO z roku 2015, spočívají v podstatě jednak v tom, že z aktivních lesnických zásahů vylučují „veškeré porosty stromů“ na stanovištích 91D0 (rašelinné lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasany, vrbami a topoly), jakož i „všechny jednodruhové porosty složené nejméně z 10 % z jedinců, jejichž stáří dosahuje nejméně 100 let“, na stanovišti 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy) a na stanovištích včelojeda lesního, kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého, lejska malého, lejska bělokrkého, boroše Schneiderova, krasce, lesáka rumělkového a páchníka hnědého, a jednak v zachování „odumřelých stromů ve vytěžených lesních porostech“, zejména „všech odumřelých smrků starších sta let až do jejich úplné mineralizace“, pro účely zachování stanovišť prahlece červenoštitého, *Pytho kolwensis* a rýhovce pralesního.
- 212 Účelem těchto ochranných opatření tak je zabránit naplnění potenciálních hrozeb pro tato stanoviště a tyto druhy, jež jsou identifikovány v příloze 3 PZO z roku 2015, a sice, v závislosti na konkrétním případě, jak vyplývá z bodů 166 až 168 tohoto rozsudku, provádění aktivních lesnických zásahů, odstraňování odumřelých nebo odumírajících stromů a odstraňování smrků nebo borovic starších 100 let napadených lýkožroutem smrkovým.
- 213 Jak však právem tvrdí Komise – a jak ostatně připouští i Polská republika – čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích a čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků, nemají-li být zbaveny veškerého užitečného účinku, vyžadují nejen přijetí ochranných opatření nezbytných pro zachování příznivého stavu ochrany stanovišť a druhů chráněných v dotýcné lokalitě, ale také – a především – jejich účinné provedení.
- 214 Tento výklad je ostatně podpořen článkem 1 odst. 1 písm. l) směrnice o stanovištích, který definuje zvláštní oblast ochrany jako LVS, ve které jsou „uplatněna“ ochranná opatření, i osmým bodem odůvodnění uvedené směrnice, podle kterého je třeba v každé vyhlášené oblasti „provést“ nezbytná opatření beroucí ohled na stanovené cíle ochrany.

- 215 V projednávaném případě přitom z bodu 4.2.4 posouzení vlivů z roku 2015 vyplývá, že „[o]d vypracování PZO [z roku 2015] až dodnes uplynulo příliš mnoho času, takže část jeho ustanovení týkajících se stavu ochrany a ochranných opatření stanovených ve vztahu ke druhům s vazbami na smrk je zastaralá“. Polské orgány tak PZO z roku 2015 nikdy neuplatňovaly, nýbrž naopak, jak Komise právem tvrdí, příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51, i když formálně PZO z roku 2015 nemění, zbavují ochranná opatření v něm uvedená užitečného účinku.
- 216 Příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 totiž tím, že neobsahují žádné omezení související se stářím stromů nebo s lesními porosty, jež jsou dotčeny předmětnými aktivními lesnickými zásahy, povolují ve třech lesních oblastech lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska opatření, jejichž vyloučení bylo stanoveno v PZO z roku 2015 jakožto ochranné opatření.
- 217 Příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 tak umožňují jednak kácení a odstraňování všech druhů stromů na stanovištích 91D0 (rašelinné lesy) a 91E0 (lužní lesy s olšemi, jasany, vrbami a topoly) a provádění takových aktivních lesnických zásahů v jednodruhových porostech složených nejméně z 10 % z jedinců, jejichž stáří dosahuje nejméně 100 let, na stanovišti 9170 (subkontinentální dubohabrové lesy) a na stanovištích včelojeda lesního, kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého, lejska malého, lejska bělokrkého, boroše Schneiderova, krasce, lesáka rumělkového a páchníka hnědého, a jednak odstraňování odumřelých stromů ve vytěžených lesních porostech, jež jsou stanovištěm prahlece červenoštitého, *Pytho kolwensis* a rýhovce pralesního.
- 218 Z toho plyne, že provádění předmětných aktivních lesnických zásahů vede k zániku části lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska. Takové činnosti nemohou být opatřeními zajišťujícími ochranu této lokality ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích (obdobně viz rozsudek ze dne 21. července 2016, Orleans a další, C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 38).
- 219 Za těchto podmínek nelze než odmítnout argumenty Polské republiky uvedené na podporu tvrzení, že předmětné aktivní lesnické zásahy nemají škodlivé účinky na chráněné druhy saproxylických brouků. Údajné hrozby pro zachování příznivého stavu ochrany těchto druhů, na něž poukazuje tento členský stát, ostatně neodpovídají hrozbám, jež byly identifikovány v PZO z roku 2015. Nelze je tudíž přijmout.
- 220 Pokud jde o argumenty vycházející z šíření lýkožrouta smrkového, musí být zamítnuty z týchž důvodů, jaké jsou uvedeny v bodech 173 až 181 tohoto rozsudku. Především je třeba v tomto směru připomenout, že lýkožrout smrkový nebyl v PZO z roku 2015 identifikován jako potenciální hrozba pro celistvost lokality Natura 2000 Puszcza Białowieska, ale právě naopak to bylo odstraňování staletých smrků a borovic napadených lýkožroutem smrkovým, jež bylo v tomto PZO identifikováno jako takováto potenciální hrozba.
- 221 Druhý žalobní důvod, vycházející z porušení čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích a čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ochraně ptáků, je tudíž opodstatněný.

3. K třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích

a) Argumentace účastnic řízení

- 222 Komise tvrdí, že Polská republika porušila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích, když provedla předmětné aktivní lesnické zásahy, neboť tyto činnosti neumožňují zabránit poškození nebo zničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku saproxylických brouků uvedených v příloze IV a) této směrnice, a sice krasce, lesáka rumělkového, prahlece červenoštitého a *Pytho kolwensis*.

- 223 Komise uvádí, že článek 12 směrnice o stanovištích ukládá členským státům povinnost přijmout nezbytná opatření pro vytvoření systému přísné ochrany, který vyžaduje přijetí soudržných a koordinovaných preventivních opatření, která umožní účinně zabránit poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku těchto druhů.
- 224 Komise tvrdí, že všechny druhy saproxylických brouků, na něž se vztahuje tato přísná ochrana, potřebují v průběhu svého životního cyklu odumřelé nebo odumírající stojící nebo padlé stromy. Různé vědecké studie podle názoru Komise potvrzují, že odumřelé smrky jsou významným stanovištěm lesáka rumělkového a zásadním prvkem jeho životního cyklu. Po dvou až třech letech odumírání a v pozdějších fázích zahnívání jsou smrky obydleny dalšími druhy saproxylických brouků, například prahlecem červenoštitým a *Pytho kolwensis*. Za těchto podmínek povede intenzivnější kácení porostů stromů, zejména smrků, a odstraňování suchého nebo odumřelého dřeva a odumírajících stromů napadených lýkožroutem smrkovým nevyhnutelně k úhynu jedinců těchto druhů spadajících pod přísnou ochranu a ke zničení jejich míst rozmnožování a míst odpočinku.
- 225 Vzhledem k tomu, že zmíněné druhy pobývají skryty v pařezech a pod kůrou stromů, je podle Komise nemožné přijmout účinná nápravná opatření, například selektivní kácení. Jediným účinným opatřením, jež může zabránit poškozování jejich míst rozmnožování nebo jejich míst odpočinku, je podle názoru Komise upustit od zásahu na stanovištích, na nichž se tyto druhy vyskytují.
- 226 Komise je toho názoru, že zákazy stanovené v článku 12 směrnice o stanovištích jsou absolutní povahy a nezávisí na počtu a výskytu jedinců druhů spadajících pod přísnou ochranu. Značně rozšířený výskyt lesáka rumělkového tak nemůže být důvodem pro zintenzivnění lesních hospodářských činností, jež mohou vést k porušení těchto zákazů. Kromě toho je prahlec červenoštitý velmi vzácným druhem, jenž se v Polsku vyskytuje pouze na čtyřech známých stanovištích, takže ztráta bytí jediného stanoviště by podle Komise mohla mít značný škodlivý účinek na zachování jeho stavu ochrany v Evropě. Pokud jde o krasce, ten se v Polsku vyskytuje pouze v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska. A konečně Komise uvádí, že tato lokalita je nejvýznamnějším stanovištěm *Pytho kolwensis* v tomto členském státě, přičemž v Unii se jinak vyskytuje již jen ve Finsku a ve Švédsku.
- 227 Polská republika tvrdí, že všechny druhy saproxylických brouků, například krasce, lesák rumělkový, páchník hnědý, prahlec červenoštitý a *Pytho kolwensis*, které se vyskytují v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska, potřebují během svého životního cyklu odumřelé nebo odumírající stromy a že je nemožné zjistit jejich přítomnost v larválním stadiu bez zásahu do tohoto stanoviště. Aby byl zajištěn odpovídající stav ochrany, přijaly polské orgány dlouhodobý systém ochrany kontinuity stanoviště těchto druhů ve formě sítě ostrůvků lesní výsadby v rezervacích a chráněných územích kolem chráněných druhů na mokřadních stanovištích, v referenčních zónách a v trvalé a přirozené části odumřelých stromů ve všech porostech Bělověžského pralesa. Účinnost této činnosti je podle Polské republiky prokázána výsledky inventarizace provedené v roce 2016 Instytutem Badawczy Leśnictwa (Institut lesních studií, Polsko).
- 228 Z těchto výsledků podle Polské republiky vyplývá, že lesák rumělkový, pro kterého je smrk stanovištěm druhé volby, je běžně rozšířeným druhem v celé lokalitě Bělověžského pralesa, pro nějž nejsou odumřelé a odumírající stromy hlavním stanovištěm. Pokud jde o boroše Schneiderova, tytéž výsledky prokazují, že se jedná o druh upřednostňující borovici, pro nějž nejsou odumřelé nebo odumírající smrky hlavním stanovištěm a který je mimoto rozšířen na celém území Bělověžského pralesa. Hlavní oblastí rozšíření prahlece červenoštitého a rýhovce pralesního je podle Polské republiky Bělověžský národní park. Prahlec červenoštitý je v oblasti Białowieża mimoto rozšířen v referenčních zónách. Kromě toho hlavním důvodem jeho vymizení je podle Polské republiky absence spáleného dřeva. Stejně tak nebyl zaznamenán výskyt *Pytho kolwensis* vně tohoto národního parku. Činnost lýkožrouta smrkového by naproti tomu mohla mít nepříznivý účinek na kontinuitu životních prostorů, kde se tento druh vyskytuje, a sice odumřelých, starých a pokácených smrků na mokřadních stanovištích. A konečně, pokud jde o krasce, hlavním důvodem jeho vymizení v Evropě je podle Polské republiky

absence starých borovic odumřelých v důsledku požárů. Z důvodu neobnovování borovice v uvedeném národním parku může být budoucnost tohoto druhu zajištěna pouze v obhospodařovaných lesích, v nichž byla borovice obnovována uměle.

- 229 Polská republika ze všech těchto důvodů vyvozuje, že činnosti stanovené v příloze z roku 2016 nemají významný nepříznivý účinek na populaci těchto druhů. Jejich zachování jde ruku v ruce s další existencí některých stanovišť, jež vznikla v důsledku různých narušení, například požárů. Bez nich mohou zachování uvedených stanovišť zajistit pouze zásahy aktivní ochrany.

b) Závěry Soudního dvora

- 230 Článek 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích ukládá členským státům povinnost přijmout nezbytná opatření pro vytvoření systému přísné ochrany živočišných druhů uvedených v příloze IV a) v jejich přirozeném areálu rozšíření, který zakazuje veškeré formy úmyslného odchyty nebo usmrcování jedinců těchto druhů v přírodě a poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku.
- 231 K dodržení tohoto ustanovení musí členské státy nejen přijmout úplný právní rámec, ale také provést konkrétní a zvláštní ochranná opatření. Systém přísné ochrany proto předpokládá přijetí preventivních ucelených a zkoordinovaných opatření. Takový systém přísné ochrany musí tedy umožnit, aby bylo účinně zabráněno úmyslnému odchyty nebo usmrcování jedinců těchto druhů v přírodě a poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku živočišných druhů uvedených v příloze IV a) směrnice o stanovištích (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. června 2011, Komise v. Francie, C-383/09, EU:C:2011:369, body 19 až 21).
- 232 V projednávané věci je třeba připomenout, že jak příloha z roku 2016, tak rozhodnutí č. 51 stanoví kácení smrků napadených lýkožroutem smrkovým bez omezení týkajícího se jejich stáří, což tedy zahrnuje i staleté odumřelé nebo odumírající stromy.
- 233 Z PZO z roku 2015 přitom jasně vyplývá, že odumřelé nebo odumírající smrky, případně napadené lýkožroutem smrkovým, jsou přinejmenším významným stanovištěm saproxylických brouků, například krasce, lesáka rumělkového, prahlece červenošitého a *Pytho kolwensis*, kteří jsou uvedeni v příloze IV a) směrnice o stanovištích. Jak již bylo konstatováno v bodě 168 tohoto rozsudku, právě odstraňování tohoto druhu stromů bylo tímto plánem identifikováno jako potenciální hrozba pro tyto druhy brouků.
- 234 Argumenty předložené Polskou republikou k prokázání, že smrk není stanovištěm nebo přinejmenším není významným stanovištěm uvedených druhů, tudíž nemohou obstát, neboť jsou v příkrém rozporu s vlastními zjištěními, jež polské orgány učinily v PZO z roku 2015, jež vypracovaly k lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 235 Nelze ani tvrdit, že některé z těchto druhů se v této lokalitě nevyskytují nebo se vyskytují jen velmi zřídka, když jsou výslovně zapsány v PZO z roku 2015 jako druhy chráněné ve všech třech dotčených lesních oblastech. Pokud jde o tvrzení, že se prahlec červenošitý vyskytuje pouze v referenčních zónách, postačí konstatovat, že toto tvrzení není nikterak podloženo.
- 236 Z toho plyne, že příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 jsou nevyhnutelně s to vést k usmrcování a k poškozování či ničení míst rozmnožování a míst odpočinku druhů saproxylických brouků zmíněných v bodě 233 tohoto rozsudku.

- 237 V tomto směru nehraje roli, že se uvedené druhy vyskytují v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska ve značném počtu. Jak totiž vyplývá z bodu 231 tohoto rozsudku, čl. 12 odst. 1 písm. d) směrnice o stanovištích stanoví režim přísné ochrany míst rozmnožování a míst odpočinku druhů uvedených v příloze IV a) směrnice o stanovištích, a to bez ohledu na jejich počet.
- 238 Třetí žalobní důvod, vycházející z porušení čl. 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o stanovištích, je tudíž opodstatněný.

4. Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků

a) Argumentace účastnic řízení

- 239 Komise tvrdí, že Polská republika uskutečněním předmětných aktivních lesnických zásahů v rozporu s čl. 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků nezavedla v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska obecný režim ochrany mimo jiné k zabránění úmyslnému ničení hnízd a vyrušování kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého a datlíka tříprstého, což jsou druhy uvedené v příloze I této směrnice.
- 240 Komise uvádí, že článek 5 směrnice o ochraně ptáků členským státům podobně jako článek 12 směrnice o stanovištích ukládá nejen povinnost vytvořit úplný právní rámec, ale také povinnost přijmout konkrétní a podrobná ochranná opatření, včetně účinných prováděcích opatření. Tento režim podle Komise vyplývá z povinnosti zastavit úbytek druhů ptáků uvedených v článku 1 této směrnice. Podle Komise je přitom zjevné, že značné zvýšení objemu těžby dřeva na stanovištích, jež mají zásadní význam pro rozmnožování a odpočinek druhů žijících v dotčené lokalitě volně, zvyšuje nebezpečí zničení jejich hnízd a jejich úmyslného vyrušování, a to i v období jejich rozmnožování.
- 241 Podle Komise je totiž lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska nejvýznamnější oblastí výskytu strakapouda bělohřbetého a datlíka tříprstého v Polsku. Odumírající a odumřelé stromy, zejména staleté smrky, jsou nejdůležitějšími místy poskytujícími potravu a místy rozmnožování obou těchto druhů datlů. Odstranění tisíců stromů napadených lýkožroutem smrkovým vede podle Komise k úmyslnému zničení stanovišť uvedených druhů datlů a k rozsáhlému vyrušování jejich populací. Polské orgány v tomto směru nepředložily důkaz, že oba dotčené druhy datlů mají prospěch z intenzifikace kácení stromů na místě jejich stanovišť, když tato intenzifikace je naopak způsobila urychlit úbytek obou těchto druhů datlů. Kromě toho podle Komise neexistují údaje, zda se populace uvedených druhů datlů po zastavení šíření lýkožrouta smrkového vrátí na přibližně stejnou úroveň. A konečně je třeba vzít podle Komise v úvahu, že smrky se v oblastech napadených lýkožroutem smrkovým regenerují samy bez potřeby lidského zásahu.
- 242 Komise uvádí, že odumírající a odumřelé stromy jsou rovněž významnými místy hnízdění kulíška nejmenšího a sýce rousného, kteří jsou závislí na dutinách vytvořených datly. Rozsáhlé odstraňování smrků napadených lýkožroutem smrkovým je ukazatelem značného ničení jejich míst rozmnožování. Lokalita Natura 2000 Puszcza Białowieska je přitom jednou z nejvýznamnějších areálů rozšíření těchto druhů sov. Skutečnost, že koncentrace kulíšků nejmenších v této lokalitě je vyšší než průměrná koncentrace tohoto druhu v Polsku, není podle Komise důvodem k tomu, aby byly uskutečňovány aktivní lesnické zásahy, jež mohou vyrušovat jedince a vést k ničení hnízd uvedeného druhu.
- 243 Komise tvrdí, že ze získaných informací rovněž vyplývá, že odstraňování a kácení probíhalo v období rozmnožování čtyř dotčených druhů. Příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 přitom povolují časově neomezené kácení. Není tudíž vyloučeno, že byl porušen zákaz vyrušování těchto druhů v období rozmnožování.

- 244 Polská republika tvrdí, že z posouzení vlivů z roku 2015 vyplynulo, že byla přijata opatření nezbytná pro zavedení obecného režimu ochrany všech druhů volně žijících ptáků, včetně zákazu úmyslného ničení nebo poškozování jejich hnízd či vajec, jakož i zákazu odstraňovat jejich hnízda a úmyslně vyrušovat tyto druhy v období jejich rozmnožování a odchovu mláďat, má-li vyrušování významný vliv z hlediska cílů směrnice o stanovištích.
- 245 Vzhledem k počtu oněch čtyř dotčených druhů ptáků zjištěných v lokalitě Bělověžského pralesa nejsou soudě podle údajů obsažených ve SFÚ podle Polské republiky ohroženy výskyt ani způsob života žádného z těchto druhů. Polské orgány se mimoto zavázaly zachovat nejméně 60 párů každého z těchto druhů. Kromě toho je ve všech lokalitách Natura 2000 v Polsku možné pozorovat četnější výskyt dvou dotčených druhů datlů, než jaký je uveden ve SFÚ. Zejména hodnota globálního indexu početnosti populací lesních ptáků se zvýšila v období 2000–2014 o 25 %.
- 246 Příznivý dopad masivního rozšíření lýkožrouta smrkového na přežití a rozmnožování datlů může být podle názoru Polské republiky pouze dočasný, neboť dlouhodobě vede toto rozšíření k vymizení starších částí lesa s převahou jehličnanů. Trvalé snižování výskytu lýkožrouta smrkového může být ukazatelem relativně stabilní situace, pokud jde o populace datlů.
- 247 Polská republika tvrdí, že úbytek populací šelem z důvodu úbytku potravy je vědeckým faktem. Komise přitom neposkytla vědecké údaje, jež by zpochybnily předložený scénář přeměny životního prostředí po rozšíření lýkožrouta smrkového. Je pouze nemožné předvídat rozsah přeměny, totiž zda se úbytek počtu druhů majících užitek z rozšíření určitého druhu hmyzu projeví pouhým návratem do stavu před rozšířením, nebo zda vzhledem k vymizení potravy a nemožnosti, aby lýkožrout smrkový napadl další stromy, bude počet datlů v důsledku tohoto úbytku nižší, než jak se uvádí zejména v platném SFÚ a jak je popsán v cílech ochrany dotčené lokality.
- 248 Komise podle Polské republiky nebere v potaz skutečnost, že přirozené procesy, které probíhají v lokalitách Natura 2000, jsou procesy dlouhodobými. Trvalé omezení šíření lýkožrouta smrkového, tedy omezení jeho územního pokrytí a zachování vysokého podílu smrků v porostech, může být činností aktivní ochrany zachovávající relativně stabilní stav ve vztahu k populacím datlů z hlediska dlouhodobé perspektivy. Navzdory možným nepříznivým účinkům na tyto populace způsobeným předmětnými aktivními lesnickými zásahy by byla velikost uvedených populací zachována na poměrně vysoké úrovni v souladu s PZO z roku 2015 a případné změny areálů rozšíření druhů ptáků, jež vyplývají z předpovědních modelů změny klimatu, by byly rozloženy v čase. Konečný dopad přechodných činností uskutečněných metodami používanými při lesním hospodaření by tak mohl umožnit nápravu pozdějšího významného snížení počtu datlů.
- 249 Pokud jde o kulíška nejmenšího, ztráta míst rozmnožování z důvodu vymizení smrků na 5 % dotčené lokality je podle Polské republiky iluzorní. Tento druh, který hnízdí v dutinách vytvořených datly, především strakapoudem velkým, což je hojně se vyskytující druh, nemá žádnou preferenci, pokud je o druh stromu, ve kterém se rozmnožuje. Kulíšek nejmenší se navíc často vyskytuje v poškozených lokalitách. Hojně se vyskytuje například v obhospodařované části Bělověžského pralesa. Stejně tak sýc rousný se často zabydluje v dutinách vytvořených datlem černým. Případný dopad vyplývající z vymizení smrků na 5 % dotčené lokality tedy může být podle Polské republiky považován za neexistující z hlediska velikosti populací kulíšků nejmenších a sýců rousných žijících v Bělověžském pralese.
- 250 Kromě toho podle finských údajů se lesní hospodaření v podobě prosvětlování prostor, za podmínky, že poměr vykácených stromů nepřesáhne v dlouhodobém výhledu 50 % lesního prostoru, nejenže nemá nepříznivý vliv na tyto druhy, ale zvýšením přístupnosti potravy vede k nárůstu rozmnožování. Polská republika dále tvrdí, že velikost populací uvedených druhů roste a rozšiřuje se do nových oblastí. Takzvané „biocenotické“ stromy, k nimž patří i duté stromy, jsou ponechány svému biologickému odumírání. Případná hnízdiště kulíška nejmenšího a sýce rousného tudíž podle Polské

republiky zůstanou přístupná, a to tím spíše, že PZO z roku 2015 počítá s činnostmi spočívajícími v tom, že „v průběhu hospodářských zásahů budou zachovány všechny borovice a jedle se zjevnými dutinami, nebudou-li představovat nebezpečí pro veřejnost“.

b) Závěry Soudního dvora

- 251 Článek 5 směrnice o ochraně ptáků ukládá členským státům povinnost přijmout opatření nezbytná k vytvoření obecné právní úpravy ochrany všech druhů ptáků uvedených v článku 1 této směrnice. Uvedený režim podle čl. 5 písm. b) a d) uvedené směrnice zahrnuje mimo jiné zákaz úmyslného ničení nebo poškozování jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd a zákaz úmyslného vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů téže směrnice.
- 252 Článek 5 směrnice o ochraně ptáků vyžaduje, aby členské státy přijaly úplný a účinný právní rámec (rozsudky ze dne 12. července 2007, Komise v. Rakousko, C-507/04, EU:C:2007:427, body 103 a 339, a ze dne 26. ledna 2012, Komise v. Polsko, C-192/11, nezveřejněný, EU:C:2012:44, bod 25), prováděním, podobně jak stanoví článek 12 směrnice o stanovištích, konkrétních a zvláštních ochranných opatření, jež musí zajistit účinné dodržování výše uvedených zákazů, jež mají v podstatě chránit místa rozmnožování a místa odpočinku ptáků, na něž se vztahuje tato směrnice. Kromě toho se tyto zákazy musí použít bez časového omezení (rozsudek ze dne 27. dubna 1988, Komise v. Francie, 252/85, EU:C:1988:202, bod 9).
- 253 V projednávané věci je třeba připomenout, že příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51 stanoví mimo jiné kácení smrků napadených lýkožroutem smrkovým a odstraňování odumřelých a odumírajících stromů.
- 254 Z PZO z roku 2015 přitom jednoznačně vyplývá, že staleté smrky napadené lýkožroutem smrkovým a odumřelé a odumírající stromy jsou přinejmenším významným stanovištěm pro kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého a datlíka tříprstého, kteří jsou uvedeni v příloze I směrnice o ochraně ptáků. Jak již totiž bylo konstatováno v bodech 167 a 168 tohoto rozsudku, bylo právě odstraňování tohoto typu stromů v tomto plánu identifikováno jako potenciální hrozba pro tyto druhy ptáků.
- 255 Polské orgány tudíž přílohou z roku 2016 a rozhodnutím č. 51 připustily v rámci předmětných aktivních lesnických zásahů odchylku od ochrany těchto ptáků.
- 256 Přitom je třeba konstatovat, že ani tato příloha, ani toto rozhodnutí neobsahují omezení ohledně stáří stromů, na něž se vztahují tyto činnosti, nebo období, během něhož budou moci být tyto činnosti v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska prováděny. Uvedená příloha a uvedené rozhodnutí tak neobsahují žádné konkrétní ustanovení, jehož účelem by bylo účinně zabránit poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku dotčených ptáků.
- 257 Posouzení vlivů z roku 2015 neumožňuje, na rozdíl od toho, co tvrdí Polská republika, tento závěr zpochybnit, neboť toto posouzení ve svém bodě 4.2.3. pouze uvádí, že „je třeba zajistit, [...] aby byly pozastaveny lesní hospodářské činnosti během období hnízdění“, aniž by však konstatovalo, že byla přijata opatření nezbytná pro zavedení obecného režimu ochrany všech druhů volně žijících ptáků.
- 258 Pakliže se tento členský stát v této souvislosti dovolává ochranných opatření stanovených v PZO z roku 2015 ohledně zjevných dutin v borovicích a jedlích, postačí připomenout, že – jak již bylo konstatováno v bodě 215 tohoto rozsudku – z bodu 4.2.4 posouzení vlivů z roku 2015 vyplývá, že podle polských orgánů se tento plán stal „zastaralým“, a uvedené orgány jej tudíž neuplatňují. Uvedený členský stát se tudíž nemůže dovolávat ustanovení PZO z roku 2015 k odůvodnění, že předmětné aktivní lesnické zásahy nepovedou k poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku ptáků chráněných v lokalitě Natura 2000 Puszcza Białowieska.

- 259 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že příloha z roku 2016 a rozhodnutí č. 51, jejichž provedení by nevyhnutelně vedlo k poškozování nebo ničení míst rozmnožování nebo míst odpočinku uvedených druhů ptáků, neobsahují konkrétní a zvláštní ochranná opatření, jež by umožnila jednak vyloučit z jejich působnosti úmyslné zásahy do života a do stanoviště těchto ptáků a jednak zajistit účinné dodržování zákazů úmyslného ničení a poškozování jejich hnízd a vajec a odstraňování jejich hnízd, jakož i úmyslného vyrušování zejména v období rozmnožování a odchovu mláďat.
- 260 Žádný argument předložený Polskou republikou nemůže tento závěr zpochybnit.
- 261 Pakliže se tento členský stát na prvním místě dovolává rozšíření lýkožrouta smrkového, je třeba zamítnout všechny jeho argumenty z týchž důvodů, jež jsou uvedeny v bodech 173 až 181 tohoto rozsudku.
- 262 Pakliže Polská republika na druhém místě tvrdí, že populace dotčených ptáků zůstaly stabilní, či se dokonce zvětšily, je třeba poukázat na to, že Soudní dvůr již rozhodl, že taková okolnost nemůže zpochybnit existenci porušení čl. 4 odst. 4 směrnice o ochraně ptáků, který členským státům ukládá povinnost přijmout vhodná opatření pro předcházení poškozování stanovišť nebo jakýmkoli rušivým zásahům, které negativně ovlivňují ptáky, neboť ochranné povinnosti existují již předtím, než bude zjištěno snížení počtu ptáků nebo než bude konkretizováno nebezpečí zániku některého chráněného druhu ptáků (rozsudky ze dne 14. ledna 2016, Komise v. Bulharsko, C-141/14, EU:C:2016:8, bod 76, a ze dne 24. listopadu 2016, Komise v. Španělsko, C-461/14, EU:C:2016:895, bod 83).
- 263 Je nutno konstatovat, že tyto úvahy, které se týkají obecného režimu ochrany ptáků upraveného v tomto ustanovení, se ještě tím spíše uplatní v rámci zvláštní ochrany upravené v čl. 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků.
- 264 Je třeba ostatně poukázat na to, že se Polská republika omezila na tvrzení, že ani výskyt ani způsob života čtyř druhů ptáků typických pro přirozené lesy, a sice kulíška nejmenšího, sýce rousného, strakapouda bělohřbetého a datlíka tříprstého, nejsou předmětnými aktivními lesnickými zásahy ohroženy. Polská republika se za tímto účelem odvolávala zejména na údaje týkající se roků 2014 a 2015 k prokázání, že počty strakapouda bělohřbetého neklesly. Takové údaje přitom pocházejí z doby před uskutečněním těchto činností. Pokud jde o skutečnost, že v jiných lokalitách Natura 2000 nacházejících se v Polsku lze nalézt vyšší počty strakapoudů bělohřbetých a datlíků tříprstých, než jaké jsou uvedeny v platném SFÚ pro lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska, ta nemůže vyvrátit zjištění, že uvedené činnosti jsou způsobilé narušit stabilitu populace obou těchto druhů v posledně uvedené lokalitě.
- 265 Pakliže Polská republika na třetím místě tvrdí, že kácení smrků nemůže významně ohrozit celistvost stanoviště kulíška nejmenšího a sýce rousného, nelze její argumentaci přijmout, neboť jednak z PZO z roku 2015 jasně vyplývá, že smrk je hlavním stanovištěm těchto druhů ptáků, a jednak příloha z roku 2016 v oblasti Białowieża v zásadě stanoví ztrojnásobení objemu těžby dřeva, zejména smrků.
- 266 Čtvrtý žalobní důvod, vycházející z porušení čl. 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků, je tudíž opodstatněný.
- 267 Žalobě podané Komisí je tudíž třeba v celém rozsahu vyhovět.
- 268 Vzhledem ke všem předchozím úvahám je třeba konstatovat, že Polská republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají:
- z článku 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, tím, že přijala přílohu k lesnímu hospodářskému plánu pro lesní oblast Białowieża, aniž se ujistila, že tato příloha nebude mít nepříznivý účinek na celistvost LVS a ZCHO tvořících lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska;

- z článku 6 odst. 1 směrnice o stanovištích a čl. 4 odst. 1 et 2 směrnice o ochraně ptáků, tím, že nestanovila nezbytná ochranná opatření, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a druhů uvedených v příloze II směrnice o stanovištích, jakož i druhů ptáků uvedených v příloze I směrnice o ochraně ptáků a pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů neuvedených v této příloze, pro něž byla vyhlášena LVS a ZCHO tvořící lokalitu Natura 2000 Puszcza Białowieska;
- z článku 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice o přírodních stanovištích, tím, že nezajistila přísnou ochranu saproxylických brouků, a to krasce (*Buprestis splendens*), lesáka rumělkového (*Cucujus cinnaberinus*), prahlece červenošitého (*Phryganophilus ruficollis*) a *Pytho kolwensis* uvedených v příloze IV této směrnice, když v lesní oblasti Białowieża nezakázala jejich úmyslné usmrcování či vyrušování a poškozování či ničení míst jejich rozmnožování, a
- z článku 5 písm. b) a d) směrnice o ochraně ptáků, tím, že nezajistila ochranu druhů ptáků uvedených v článku 1 této směrnice, zejména kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*), sýce rousného (*Aegolius funereus*), strakapouda bělohřbetého (*Dendrocopos leucotos*) a datlíka tříprstého (*Picoides tridactylus*), když nezajistila, aby tyto druhy nebyly v lesní oblasti Białowieża úmyslně usmrcovány či vyrušovány během rozmnožování a odchovu mláďat a aby jejich hnízda a vejce nebyla úmyslně ničena, poškozována nebo odstraňována.

VI. K nákladům řízení

²⁶⁹ Podle čl. 138 odst. 1 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a Polská republika neměla ve věci úspěch, je důvodné uložit posledně uvedené náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) Polská republika nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají:

- z článku 6 odst. 3 směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, ve znění směrnice Rady 2013/17/EU ze dne 13. května 2013, tím, že přijala přílohu k lesnímu hospodářskému plánu pro lesní oblast Białowieża, aniž se ujistila, že tato příloha nebude mít nepříznivý účinek na celistvost lokality významné pro Společenství a zvláště chráněné oblasti PLC200004 Puszcza Białowieska;
- z článku 6 odst. 1 směrnice 92/43, ve znění směrnice 2013/17, a čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků, ve znění směrnice 2013/17, tím, že nestanovila nezbytná ochranná opatření, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a druhů uvedených v příloze II směrnice 92/43, ve znění směrnice 2013/17, jakož i druhů ptáků uvedených v příloze I směrnice 2009/147, ve znění směrnice 2013/17, a pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů neuvedených v této příloze, pro něž byla vyhlášena lokalita významná pro Společenství a zvláště chráněná oblast PLC200004 Puszcza Białowieska;
- z článku 12 odst. 1 písm. a) a d) směrnice 92/43, ve znění směrnice 2013/17, tím, že nezajistila přísnou ochranu saproxylických brouků, a to krasce (*Buprestis splendens*), lesáka rumělkového (*Cucujus cinnaberinus*), prahlece červenošitého (*Phryganophilus*

ruficollis) a *Pytho kolwensis* uvedených v příloze IV této směrnice, když v lesní oblasti Białowieża nezakázala jejich úmyslné usmrcování či vyrušování a poškozování či ničení míst jejich rozmnožování, a

- z článku 5 písm. b) a d) směrnice 2009/147, ve znění směrnice 2013/17, tím, že nezajistila ochranu druhů ptáků uvedených v článku 1 této směrnice, zejména kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*), sýce rousného (*Aegolius funereus*), strakapouda bělohřbetého (*Dendrocopos leucotos*) a datlíka tříprstého (*Picoides tridactylus*), když nezajistila, aby tyto druhy nebyly v lesní oblasti Białowieża úmyslně usmrcovány či vyrušovány během rozmnožování a odchovu mláďat a aby jejich hnízda a vejce nebyla úmyslně ničena, poškozována nebo odstraňována.

2) Polské republice se ukládá náhrada nákladů řízení.

Podpisy.